

NUTKÎ'NİN AŞKA DAİR BİR MESNEVİSİ: KÂNÛN-I MAHABBET

Murat A. KARAVELİOĞLU*
Fatih TIĞLI**

Özet

Klâsik Türk edebiyatının en önemli konularından biri olan aşk ve aşk bağlamında âşık ve sevgili hakkında çeşitli eserler yazılmıştır. Bu eserlerden biri de Nutkî'nin *Kânûn-ı Mahabbet* isimli mesnevisidir. Bu çalışmamızda sırasıyla eserin müellifi Nutkî hakkında bilgi verilmiş, eserin nüshaları tanıtılmış, eser muhteva ve şekil açısından incelenmiş, üç nüsha üzerinden metin kurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: XVI. yüzyıl Klâsik Türk Edebiyatı, Nutkî, mesnevi, mahabbet, kanun.

A MATHNAWÎ OF NUTKÎ ABOUT LOVE: KÂNÛN-I MAHABBET

Abstract

One of the most important issues in classical Turkish literature, love, and love in the context of the various works are written about beloved and lover. One of this works is Nutkî's mathnawi as named Kanun-ı Mahabbet. At this study firstly it is given information about author of the work, Nutkî; then copies of the work are introduced; it is analyzed as content and form, text, which made up three copies.

Key Words: XVIth century Classical Turkish Literature, Nutkî, mathnawi, love, law.

GİRİŞ

Klasik Türk şiiri metinleri incelendiğinde aşkın esaslarına dair bilgilerin varlığı görülmektedir. Binlerce şiirde dağınık hâlde bulunan bu esaslar, aslında teorik olarak yazılmak amacıyla meydana getirilmiş değildir. Fakat bu

edebiyatın teşbih, mecaz, istiare ve telmih dünyasında ve şairlerin hayal atmosferinde aşkın iki önemli muhatabı olan âşık ile mâşukun, seven ile sevgilinin durumları ele alınmıştır. Bu durum çerçevesinde divanlarda âşığın niteliklerini tespit eden bir çalışma daha önce yayımlanmıştır.¹ Bu çalışmaya göre âşık: Sevgili yoluna canını, gönlünü ve aklını verebilmeli, sadık olmalı, sevgilisinin güzelliği geçse de başkasına bakmamalı, etraftan ve sevgiliden gelebilecek bütün düşmanlıkları baştan kabullenmeli, sevgilinin bütün eziyetlerini, dertlerini safâ ve vefâ olarak kabul etmeli, sevgilisinden gelen iyi kötü, acı tatlı her türlü şeyi lütf ve kerem bilmeli, sevgilinin bulunduğu mahalle Cennet ve Kâbe derecesinde kıymet vermeli, kendisinin sultan, sevgilisinin kölesi olduğunu bilmeli, her an sevgilisi ile birlikte olmalıdır. Ayrıca aşk sırrını herkese açıklamamalı, aşkı uğruna kınanma taşlarına kendini feda etmeli, halk içinde rüsva olmayı göze almalı, aşkla aklın bir arada olamayacağını idrak etmeli, dünya ve ahiretini sevgili uğruna feda edebilmeli, altın ve gümüşle aşkın elde edilemeyeceğine inanmalı, cân verilmeden vuslatın gerçekleşmeyeceğini bilmeli, sevgiliye kavuşmayı, vuslatı sürekli arzulamamalı, ayrılık ve hicranda her yerde sevgiliyi görebilmeli, sevgiliyi daima dilinde ve gönlünde tutmalı, aşk derdinin ağır bir yük olduğunu bilmeli, Kaf dağının bile bu yükü kaldıramadığının idrakine varmalı ve sevgili azat etse bile köleliği kabul etmelidir. Bir âşıkta olması gereken bu kurallar çeşitli şairlerden seçilen değişik beyitlerle örneklendirilmiştir.

İşte bu çalışmaya paralel olarak metnini vereceğimiz *Kânûn-ı Mahabbet* isimli mesnevisinde XVI. yüzyıl şairlerinden Nutkî, bütün bu esasları sadece âşık cephesinden değil, mâşuk tarafından da ayrı ayrı sınıflandırmış, her birini altışar madde hâlinde ve birer hikâye ile örneklendirmiş, böylece aşkın esaslarını belli bir düzen dâhilinde ortaya koymuştur.

ESERİN MÜELLİFİ VE TÜRK EDEBİYATINDA TESPİT EDİLEBİLEN NUTKÎ MAHLASLI ŞAİRLER

Kânûn-ı Mahabbet, kataloglarda Nutkî ve Nutkî-i Şirvânî'ye ait gösterilmiştir. Millet Kütüphanesi eser tespit fişinde ve kataloglarında Nutkî-i Şirvânî adına kayıtlı olan eser Milli Kütüphane ve Süleymaniye Kütüphanesi'nde Nutkî adına kayıtlıdır. Nutkî-i Şirvânî'ye ait olduğuna dair nüshalarda herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Bu durumda *Kânûn-ı Mahabbet*'in, Nutkî mahlaslı bir şair tarafından yazıldığı şüphe götürmemektedir.

* Yard. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mkveli@istanbul.edu.tr

** Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ftigli@istanbul.edu.tr

1 Lütfi Alıcı, "Klasik Türk Şiirinde Muhabbet Kanunları", *KOCAV Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, sy. 19, Güz, İstanbul 2008, s.119-142.

Ümîd oldur ki her yire ki ire

Du'âlar ideler **Nuşkî** fakîre (b. 593)

Fakat tezkirelere bakıldığında çeşitli dönemlerde yaşamış Nutkî mahlaslı altı şair görülmektedir. “Hangi Nutkî bu mesneviyi kaleme almıştır?” sorusunun cevabını bulmak için diğer Nutkî’lerin vefat tarihleri ile Millet Kütüphanesi Ali Emîrî nüshasının istinsah edildiği h.989 / m. 1581-82 tarihi karşılaştırıldığında XVI. yüzyılda yaşayan Nutkîlerden birine ait olduğunu görmekteyiz. Kataloglarda aynı mahlası taşıyan şairlerin karıştırılması sıkça rastalanan bir durum olduğu için bu konuda kesin bir karar vermek zordur.² Bu konuyu açıklığa kavuşturacak yeni bir kayıt bulununcaya kadar müellif konusunda Kınalızâde Hasan Çelebi’nin *Tezkiretü’ş-şuarâ*’sında ve Âşık Çelebi’nin *Meşâirü’ş-şuarâ*’sında isimleri geçen Şirvanlı Nutkî veya Bezcizâde Nutkî isimlerini söylemek en yanlışsız bir hükümdür diye düşünmekteyiz.

Nutkî (Bezcizâde): *Darü’s-saltana-yı Kostantiniyye-i mahmiyyedendir. Nâmu Hüseyindir. Bezcizâde dimekle ma’ruf hâlince ma’rifet ve kemâl ile mevsûfdur. Merhûm Muhyiddîn Efendiden mülâzım olup tarik-i kazâya âzim olmuştur. Bu eş’âr, mezbûrun güftârındandır:*

Olaldan husrevâ gam leşkerinün pâdişâhi ben

İdüp âhum ‘alem kıldum belâ haylin sipâhi ben

Dirîgâ olmadum bir dem cihânda gamdan âsûde

Belâ için mi geldüm ‘âleme yohsa İlahî ben³

Nutkî (Bezcizâde): *İstanbuldan Bezcizâde dimekle ma’ruf adı Hüseyin Çelebi ve mahlası Nutkî ve karındaşının mahlası Sırrî’dür. Babaları el-ân hayatta olup dülbendcidür. Ekser satduğı dülbend bezidür. Ber-vech-i ‘âde tekml-i tarik-i mu’tadâ sa’y idüp Müftî Muhyiddîn Çelebi el-Fenârîden mülâzım olup cihet-i ‘ilmiyyesi ma’mûr ve şî’ri şöhret-pezîr ve fûrs ü tâ’miye vü*

2 Murat A. Karavelioğlu, “Türk Edebiyatında Şem’î Mahlaslı Şairler ve Prizrenli Şem’î”, *İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, c. XXXII, İstanbul 2005, s. 65-80; a.m., “Türk Edebiyatının Bir Sorunsalı: Aynı Mahlası Kullanmış Şairlerin Karıştırılması”, *Uluslar Arası Türkoloji Sempozyumu Prof. Dr. Omeljan Pritsak Anısına*, Kiev- Ukrayna, 21-23 Mayıs 2009. (Basılmamış sempozyum bildirisi).

3 Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü’ş-şuarâ*, (Haz.: İbrahim KUTLUK), c. II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989, s. 992.

elfâzda bî-nazîrdür. Saded-i cem’-i kitâbda Engürîde otuz akçe medreseden ma’zûl ve yine tazî’-i evkât itmeyüp ‘ulûm u ma’rifete meşgûl idi.

Matla’

Olaldan husrevâ gam leşkerinün pâdişâhi ben

İdüp âhum ‘alem kıldum belâ haylin sipâhi ben⁴

Nutkî (Şirvânî): *Hilâl-i vücûdî ufk-ı vilâyet-i Şirvândan zâhir ü ‘ayân olup bâd-ı sabâ gibi vihâd ü telâl ü sehâb-misâl hezbât u cibâlde puyân u enhâr-ı girdâr-ı gülistân-ı cihânı seyrân iderek Dar’üs-saltanatü’l-‘aliyyeye ki merkez-i medâr-ı cümle-i âdem ve Ka’be-i murâd ü merâm-ı halk-ı ‘âlemdür, dâhil oldukda nazar-ı kabûl-ı ekâbir ü emâsile vâsıl olmuştı ve kıssa-hânlıkda nâdire-i zamân ü şöhre-i devrân olmak takrîbiyle nazar-ı iksîr-eser-i sultân-ı cihân fermân-fermâ-yı zemîn ü zamân Hazret-i Sultân Murâd ile magbût ü mahsûd-ı akrân olmak mertebesine nâil olmuştı. Hâlâ şekeristân-ı meclis-i şâh-ı cihânda şeker-i mükerrer lutf u ihsânıyla Nutkî-i fasîh bir tûtî-i şîrîn-zebân ve gülistân-ı sohbet-i sultân-ı zamânda gül-i sad-berg-i in’âm-ı firâvanı şevkıyla edâsı melîh bir bülbül-i hezâr-destândır. Benî nev’-i insânun mâbihü’l imtiyâzı Nutkîdür diyü tûtî-i tab’ı daimâ güyâ olup bülbül-i tab’-ı hezâr destânı hâlince nağme-serâdır. Bu bir iki eş’âr bu kitâba tahrîr olunmagıçun ihtiyâr itdüğü eş’ârdandır.*

Mecnûn ki dil ze nâle-i û cûş mî-girift

Ger mi-şenîd nâle-i men gûş mî-girift

(Gönlü inilti ve feryadıyla coşturan Mecnûn benim nâlemi işitecek olsaydı (benim feryadıma) kulak kabartırdı, kulak kesilirdi.)

Ve muammâ-güylükda dahı kûy-ı sebkâti rubûde itmege ikdâm idüp “Üstâd-ı tab’um anı dahı itmâm için bünyâd urmuşidi” diyüp Bünyâd ismine bu mu’ammâsını okurdu:

Her geh sühan ez zülf-i to bünyâd konem

Dîvâne şevem hezâr feryâd konem

4 Âşık Çelebi, *Meşâir-üş Şu’arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*, Ed.: G. M. Meredith-Owens, London 1971, v. 136a.

Ez behr-i cünûn merâ çu der bend keşend

Derbend hemân zülf-i torâ yâd konem⁵

(Ne zaman senin zülfünden dem vurmaya başlasam, söz etsem divane olurum, binlerce feryat ederim. Mecnunluğum sebebiyle beni zincire vurdukları zaman hemen senin zülfünü hatırlarım.)

Şirvânî nisbesiyle anılan Nutkî, Azerbeycan topraklarındaki Şirvan şehrinde Terekeme Türklerinden olup III. Murad zamanında kıssahânlık görevinde bulunmuştur. Seyyid Lokman ve Ta'likizâde'den sonra sarayda Şehnâme-gûyluk makamına getirilmiştir. Gelibolulu Mustafa Âlî *Künhü'l-ahbâr* isimli eserinin III. Murad bölümünde Nutkî'yi eleştirerek bu göreve layık olmadığından bahsetmektedir.⁶ Jan Schmidt, Şehnâme ile ilgili bir yazısında Âlî'nin Nutkî hakkında "Acem (ya da aptal) Türk, aşağılık bir karakter, sahte ip canbazı ve değersiz bir hikâyeci, şehnâmecî makamına uygun olmayan bir kişi olarak nitelendirdiğini" söyler.⁷

ESERİN NÜSHALARI

Kânûn-ı Mahabbet mesnevisinin Türkiye kütüphanelerinde şimdilik üç nüshasına rastladık. Bu nüshaların özellikleri sırasıyla şunlardır:

1. **SK:** Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 3252/4

Nüshalar içinde en hacimli olan bu nüsha, içinde Fuzûlî'nin *Leylâ vü Mecnûn*, *Sihhat ü Maraz* isimli eserleri ve Hakanî'nin *Hilye*'sinin bulunduğu bir mecmuanın içinde dördüncü sırada 150b-166a varakları arasında yer alır. Söz başları yeşil ve kırmızı mürekkeple yazılmıştır. h.1016/ m. 1607 yılının Rebiüevvel ayında hâssa kâtiplerinden Hüseyin isimli bir kâtip tarafından Kahire'de yazılmıştır. Talik ile yazılan eser toplam 594 beyittir.

⁵ Kınâlizâde Hasan Çelebi, *a. g. e.*, s. 992-993.

⁶ Faris Çerçi, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Künhü'l-Ahbâr'ında II. Selim, III. Murad ve III. Mehmet Devirleri*, c. III, Kayseri 2000, s. 634.

⁷ Jan Schmidt, "Firdevsî'nin Şehnâme'sinin Osmanlılar Tarafından Alınlanması", çev.: Hatice Aynur, *Nazımdan Nesire Edebî Türler*, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2009, s. 194.

2. **AE:** Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum 685/6

Bir mecmuanın içinde 137b- 140a varakları arasında yer almaktadır. Kütüphane kayıtlarına göre mecmuanın altıncı eseri olarak kayıtlıdır. Beş sütun sayfa içi ve bir sütun sayfa kenarı olmak üzere altı sütun üzere yazılan eser toplam 566 beyittir. Metnin kuruluşunda esas olarak aldığımız SK nüshasına göre eksiktir. Talik ile yukarıya mayil olarak yazılan eser istinsah kaydından anlaşıldığı üzere h. 989/ m.1581-82 yılında, Diyarbakırlı İsmail Naim tarafından yazılmıştır.

3. **MK:** Milli Kütüphane Yz A 4641

Bir şiir mecmuasının 9b-11a varakları arasında yer almaktadır. Üç sütun hâlinde nesih ile yazılmış eser SK'ye göre oldukça eksiktir. 149 beyitten oluşan bu nüshada hikâyeler atlanmıştır.

ESERİN KONUSU VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Klasik Doğu edebiyatlarının ortak benzetme ve telmihler dünyası ve mazmunları içinde aşk konusunun, en yoğun biçimde işlenen bir konu olduğu bilinmektedir. Âşık, mâşuk, rakip ve bir bütün olarak aşk mefhumu, klasik Türk edebiyatında da klişe bazı esaslarla ele alınmıştır. Burada metni ve nesre çevirisi verilen *Kânûn-ı Mahabbet* adlı mesnevi ise aşkın bir yönüyle âşığa, diğer yönüyle mâşuğa bakan kurallarını bir bütün olarak, bir düzen içinde ve her birini birer hikâyeye ile temsil ederek anlatmaktadır. Bütün klasik eserlerimizde olduğu gibi bu uzun manzume de münacat ile başlar. İlk yirmi beş beyte yayılan bu başlangıç kısmında şair, âdet olduğu üzere Allah'a hamd ve senada bulunur ve aşkın kapılarının kendisine açılması için Allah'a yalvarır. Dünyanın kargaşasından ve masivadan kurtulmak için niyaz eder ve aşkın sırlarına, dolayısıyla İlahi sırlara erişmek arzusunda olduğunu dile getirir. Eserin "*Âgâz-ı Kelâm*" başlığını taşıyan ve en uzun bölümü olan giriş kısmında (b. 26-116) şair, aşk meyhanesinin sarhoşu olan âşığa seslenerek içinde bulunduğu tefekkür ve tahayyür hâllerinden bahseder. Şair, hayret vadisinde binbir sıkıntı içinde gezip dururken ârif bir kimse ile karşılaşır. Derhal onun ayağına düşüp eteğine sarılır ve adının "*pîr-i hired*" olduğunu öğrenir. Bu, tecrübe ve irfanın sembolü olan akıldır. Sonrasında bütün klasik eserlerimizde görülen felekten şikâyet faslı başlar. Feleğin nasıl bir zalim olduğunu ise ona akıl söylemektedir. Buna göre felek, bir ejderhadır. Feleğin güneşi bile insanları yakmak hususunda bir bahane olarak düşünülür. Felek, Karun gibidir, her şeyi ele geçirip yutmaktadır. Bütün bunlardan sonra şair, ârif bir kimse olarak düşündüğü akıldan bir çare sorunca aşka himmet etmesi gerektiğini öğrenir. Aşk, nice insanı dilsiz bırakmıştır.

Varlıkların var olma sebebi aşktır. Dünya bir beden, aşk ise o bedenin canıdır. Âdem, İbrahim, Musa, Eyyüb, Yakub ve Muhammed Peygamberlerin ismi, kıssalarına telmihlerde bulunularak aşk ile beraber anılmıştır. Aşka tutulmayan, ya hayvandır yahut mermer gibi kaskatı bir taştır. Böyle bir kimsenin yüzü iki âlemde karadır. Aşksız ten, cansız bir beden gibidir, ölüdür. Giriş bölümünün son iki beytinde şair, her âştığın cihanda gerçek âşık olamayacağını, her mâşukun da aşka lâyük bulunamayacağını söyleyerek aşk yolunun bir adabını belirtir ve aşk şahının kanunlarının neler olduğunu anlatmak üzere *Âgâz-ı Kelâm*'ı bitirir.

Bu mesnevîde âşık ve mâşuka matuf şartların ayrı ayrı ve adeta iki bölüm hâlinde sayıldığına yukarıda değinilmişti. Buna göre önce âşıkla yönelik altı şart, sonra da Mâşuka yönelik altı şart sıralanır. Âşıklığın esasları “*Şart-ı Evvel Der Beyân-ı Taleb-i Şevk*” başlığını taşımaktadır. Buradan anlaşılmalıdır ki gerçek âşıklığın birinci şartı, *kalpte aşkın olması ve sevgiliye talip olmasıdır*. Buradan anlaşıldığına göre âşıkın görevi istemektir. Çünkü talep, vuslata sebeptir. Başlıkta da böylece ifadelendirildiği gibi şevk konusu uzun bir hikâye ile örneklenip açıklanır. Bîşr adında bir zahit kırdı dolaşırken bir mahbûbe görür ve görür görmez de âşık olur. Öyle derinden bir âh eder ki bunu duyan mahbûbe kaçar. Zahit bir süre ibadethanesine dönerse de gördüğü güzeli bir türlü aklından çıkaramaz. Namaz kılmak için kalktığında o servi boylu aklına gelir. Secdeye yöneldiğinde kaşları gözünün önünden gitmez. Zahidane bir hayat yaşarken birden bire âşık olduğu için Allah'ın yardımını diler ve sevdiğine kavuşturması için Allah'a yalvarır. Bir ara uykuya daldığında o dilberi rüyasında görür ve uyanarak derhal onun mahallesine gitmek için yola koyulur. Yolda birine rastlar. Çok konuşan bu kimse zahide yol boyunca sıkıntı verir. Derken ıssız ve şairin ifadesiyle kuş düşse kebab olacak bir yere gelirler. Orada bir su görürler. Adam bunun ne olduğunu ve niçin buraya konulduğunu zahitten sorar. Zahidin bir hayır sahibinin yolcuların içmesi için bu su küpünü buraya koyduğunu söylemesi üzerine adam kızar ve yanlış cevap verdiğini söyler. Çünkü gerçekte o, hayvanların gelip su içmeleri ve böylece kolay avlanmaları için avcılar tarafından bırakılmış bir tuzaktır. Adam bu küpü kırmak ve tuzağı ortadan kaldırarak hayvanları kurtarmak ister. Zahit buna itiraz etse de adam, önce yıkanayım sonra da kırayım diyerek suya girer. Su, adamı çepeçevre kuşatır ve adam boğularak can verir. Çünkü o su, gerçekte bir küp değil, suyu bol bir kuyu imiş. Zahit, adamın eşya ve elbiselerini alarak şehre döner. Bir tellal yardımıyla evini bulup eşyaları adamın hanımına teslim eder. Zahidin bu davranışı çok hoşuna giden kadın, Bîşr olmaz dese de yüzünü ona gösterir. Kadını görür görmez âşık olan zahit, onun, daha önce görüp tutulduğu ve aramaya çıktığı kadın olduğunu anlar. Hemen bir nikâh akdi yaparlar ve mutlu bir ömür sürerler. Zahit, istemekten vazgeçmediği için vuslata erişmiştir.

Bu hikâye Feridüddin-i Attar'ın *Mantıku't-tayr* isimli eserini Farsçadan Türkçeye *Mantıku't-Tayr-Gülşen-nâme* adıyla çeviren *Gülşehrî*'nin kitabında *Büsr-nâme-i Hoca Gülşehrî* başlığıyla 2720.-3008. beyitler arasında yer almaktadır.⁸ Feridüddin-i Attar'ın eserinde olmayıp *Gülşehrî* tarafından telif edilen bu hikâye, Nutkî tarafından kaynak gösterilmeden, aynen alıntılanmıştır. Bu hikâyeye göre olayın kahramanları şöyledir: *Kânûn-ı Mahabbet*'teki zahit Ahı Büşr; zahidin yolda rastladığı kişi filozof Yemliha; zahidin dolaşırken gördüğü ve âşık olduğu kadın Yemliha'nın hanımıdır. Hikâyede mekân olarak da Kudüs ve Hemyân (Hemedan) şehirlerini görmekteyiz. *Gülşehrî*, Ahı Büşr'ü ahılığa bağlı, dürüst bir tip olarak idealize eder. Filozof Yemliha ise onun karşıtı olan bir tiptir.⁹

İkinci şart, *sevgili neyi severse o, âşık katında muteber ve kıymetli olmalıdır*. Âştığın, mâşukuna kayıtsız şartsız itaat etmesi aşkın olgunluğunun bir işaretidir. Âştığın kendini sevgilinin aşkında yok etmesi Leylâ ve Mecnûn kıssası hatırlanarak dile getirilir. Âşık öyle mesttir ki vuslat nedir, firkat nedir bilmez. Unutulmamalıdır ki ayrılıkta aynı zamanda hep bir kavuşma ümidi vardır.

Âşıklığın üçüncü şartı, *âştığın aşkında sadık olması, bunun yanı sıra sevgilinin de hercayi olmaması, herkese meyletmemesidir*. Bu husus da yine bir hikâye ile temsil edilir. Mısır şehrinde izzet ve vakar sahibi bir kişi gezerken bir güzel görür ve ona âşık olarak ilân-ı aşk eder. Bu peri gibi güzel sevgili, kendisinin fevkalade güzellikte, afet-i devran bir kız kardeşi olduğunu ve şimdi ardında durduğunu söyleyince şeyh efendi gizlice bir bakış atar. Bunu fark eden dilber ona bir tokat atıp, sadık bir âşık olmadığını söyleyerek rezil rüsva eder. Bu kısa hikâyeden anlaşılmalıdır ki gerçek âşık, aşkında sadık olmalı ve asla başka birine nazar etmemelidir.

Aşkın kanunlarından ve âşıklığın şartlarından dördüncüsü, *sevgilinin suretinin ve bütün bir heyetinin âştığın gözünde makbul olması gereğidir*. Bir başka deyişle âşık, sevdiğinin uzuvlarında bir kusur varsa o kusuru görmemeli, kaşı gözünden yeğdir gibi şeyler söylememeli, ayıplarını örtmelidir. Kusur görmek, muhabbetin azlığından ileri gelmektedir. Şair, her konu başlığından sonra yaptığı gibi yine bir hikâyeye anlatır. Bağdat'ta yaşayan bir âşık, her gün sevgilisini görmek için Dicle nehrini geçmek zorundadır. Böylece her defasında sulara batıp çıkar. Yine böyle bir günde şehre dönerken sevdiğinin yüzünde

8 Kemal Yavuz, *Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr'ı (Gülşen-nâme) Metin ve Günümüz Türkçesine Aktarma*, c. II, Kırşehir Valiliği Yayınları, Ankara 2007, s. 404-446.

9 Hikâyenin geniş bir tahlili için bkz.: Kemal YAVUZ, “Gülşehrî'nin Ahı Büşr Hikâyesi”, *I. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu 12-13 Ekim 2004, Kırşehir, Bildiriler Kitabı*, c. II, Haz.: M. Fatih Köksal, Gazi Üniversitesi Ahilik Kültürü Araştırma Merkezi Yayınları, Kırşehir 2004, s. 999-1010.

tırnak izi görünce sebebini sorar ve bunun güzelliğine halel getirdiğini söyler. Bunun üzerine sevgilisi, onu görmenin kendisi için artık bir can korkusu olduğunu ifade ederek gönderir. Dicle'den geçmeye çalışan âşık o gün boğularak can verir.

Bu hikâye hem Attâr'da hem de Gülşehrî'de yer almaktadır. Attar'ın eserinde Hikâye başlığı altında anlatılan bir olayda beş yıl bir kadına âşık olan bir adam, kadının gözündeki bir tırnak ucu kadar olan akı fark etmez. Kadına olan aşkı azaldığı bir vakit kadının gözündeki o kusuru fark eder. Kadına gözündeki bu akın ne zaman ortaya çıktığını sorar. Kadın da ona “bana olan aşkın azalmaya başladığı zaman, gözüme tam o zaman ak düştü, senin aşkın azalınca benim gözümde de bu ak peydahlandı” der. Attar da hikâyeyi bir insanın başkalarının ayıplarını, kusurlarını arayacağına kendi kusurları ile ilgilenmesi gerektiğini söyleyerek bitirir.¹⁰ Bu hikâyede Dicle nehrini geçme, âşkın ölmesi gibi motifler yoktur. Bunlar Gülşehrî tarafından eklenmiştir.

Aynı hikâye Gülşehrî'nin eserinde “Dâstân-ı Merd ü Zen” başlığı altında 289.-318. beyitler arasında yer almaktadır. Gülşehrî, âşkın sevgilisinin gözünün içinde küçük bir kusur gördüğünü söyler, kadın buna gücendir ve “artık nehre geçmek için girme, ömrüne yazık etme” der. Adam da Dicle'yi her zaman kolaylıkla geçtiğini söyler ve kadına “neden böyle dedin” diye sorar. Kadın ise gözünün içindeki bu kusurun on yıldır var olduğunu, adamın aşkının azalınca bu kusurun adama gözüktüğünü söyler. Kadına göre adamın o kusuru görmemesi ve Dicle'yi kolaylıkla geçebilmesi kadına duyduğu aşırı sevgiden dolayıdır. Şu an aşkın ve sevginin bitmesi sebebiyle nehirde boğulacağını söyler. Adam bir gün kadını görmek için nehre atlar; her zaman kolaylıkla geçtiği nehirde sevgilisinin kusurlarını görmesinden ve ona karşı aşkının azalmasından dolayı boğulur.¹¹

Beşinci husus, *sevgilinin yakınlarının ve her zaman beraber olduğu her şeyin âşık için de beğenilip kabul edilmesi mecburiyetidir*. Sevgiliye yakın olan, âşık katında da muhterem olmadıkça gerçek aşk meydana çıkmaz. Bu, rakip olsa bile, sevgilinin mahallesinin köpeği olsa bile böyledir. Konu ile ilgili olarak Mecnun'un, sevdiği Leylâ'nın köpeğine ihtiram etmesi ve kendi çevresindeki insanlardan üstün tutması kısaca anlatılır.

Burada anlatılan Leylâ'nın mahallesinin köpeğine âşık tarafından saygı gösterilmesi hikâyesi de Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin *Mesnevî-i Manevî*'sinden alınmıştır. *Manzum Nahifî Tercümesi*'nde “Leylâ'nın Civarında Oturan Bir Köpeğe Mecnûn'un İltifat Etmesi” başlığı altında yer alan hikâyede

Mecnûn, Leylâ'nın mahallesindeki bir köpeğe bile saygı gösterir, onun etrafında dolanır ve onu Ashab-ı Kehf'in Kıtırmir'i ile özdeşleştirir.¹²

Âşıklığın şartlarından altıncı ve sonuncusu *kınanmaktan çekinmemektir*. Ağyarın sövüp sayması, ta'n edip ayıplaması sevgiliye duyulan aşk ve şevkin artmasına sebep olmalıdır. Zira nasihat ve kınama âşığa fayda vermez. Bununla ilgili de bir hikâye anlatılmaktadır. Kendi hâlinde sıradan bir genç asilzade bir kızı sever. Ne söylerlerse söylesinler onu bu aşktan vazgeçiremezler, nasihat dinletemezler. Sevgilinin yakınlarından biri olan zalim bir bey o genci mâşukunun mahallesinde görünce bir daha oraya gelemesin diye taşla iki ayağını kırar. Ama genç, o zalim kimseye ayaklarını yürümez edip kûy-ı yârda kalmasını sağladığı için dualar eder ve hiç bir sitemde bulunmaz.

Bu hikâye ile âşık faslının sonuna gelinir. Toplam 191 beyitte anlatılan âşıklığın esasları böylece özetlenmiş olur (b. 117-307). Sevgili için suret güzelliğinin yeterli olmadığı, huyunun da güzel olması gerektiği, yüz-göz güzelliğinin yanı sıra iyi ahlâkın elzem olduğu gibi görüşlerin dile getirildiği kısa bahis (b. 308-315), mâşuk bahsine bir girizgâh oluşturmaktadır.

Mâşukluğun esaslarının anlatıldığı bölüme “*Der Âgâz-ı Şerâit-i Mâşuk*” başlığı ile girilir. İlk şart, *sevgilinin güzel ve ahlâklı olmasıdır*. Mâşuk, iffetini korumayı bilmeli, heva ve hevesine düşkün olanlara uymamalıdır. Konu, yine bir hikâye ile somutlaştırılır. Zamanın birinde işveli ve nazlı bir dilber vardır. Birgün bir şehzadeyi görür ve adeta kendini unuttur. O asilzade de onu görünce âşık olur. Fakat yine de temkinli ve ölçülü davranır. Sevdiği ise daha cesurdur. Zamanla âşığın hatırına, “acaba bir başkası onu sevmiş midir?” düşüncesi gelir. Sevgili ise hep onunla beraber olmak ister, bunun bir yolunu arar durur. Sonunda işret sofrasını kurar ve âşığını davet eder. Delikanlı böyle bir daveti can u gönülden kabul ederek gider. Yiyip içerler, hoşça vakit geçirirler. Mâşukun ısrarı üzerine bir de şarap içen genç sarhoş olur. Mâşuk bir iki öpücük verince kendinden geçer ve murat alıp murat verirler, sonra da uykuya dalarlar. Uyanınca her şeyin farkına varan gencin iffeti galebe eder ve yaptığından pişman olur. Sevdiğinin bir aşuften kadın olduğunu, dünyada nice kimselerle düşüp kalktığını anlar. Onun bir hileci olduğunun ve kendisine tuzak kurduğunun farkına varınca yanından uzaklaşır ve ondan nefret eder. Bir daha kadınlara yaklaşmayacağına dair Allah'a yeminler eder.

10 Feridüddin-i Attar, *Mantık al-Tayr*, çev.: Abdülbaki Gölpınarlı, II. c., Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2001, s. 80-81.

11 Kemal Yavuz, *a. g. e.*, s. 44-49.

12 Âmil Çelebioğlu, *Mesnevî-i Şerif Aslı ve Sadeleştirilmişiyile Manzum Nahifî Tercümesi*, c. III, Sönmez Neşriyat, İstanbul 1969, s. 22-23.

İkinci şart, *mâşukun müdakkik olması, yani kılı kırk yarararak taklitçilerden ve münafiklardan kaçınmasıdır*. Bu husus, temsilî olarak şu hikâyeye ile anlatılır: Zamanın birinde güzellikte emsalsiz ve nice asilzadelerin talip oldukları bir dilber, bir de sokaklarda yaşayıp gelene geçene dua eden bir derviş vardı. O güzel ne zaman yoldan geçse derviş ona dua eder, övgüler düzerdi. Bir gün dilber öfkelenip dervişi tutuklattırarak sarayının hapishanesine attırdı. Huzuruna getirip sorguladığında dervişin, kendisine bir sevgili aradığını öğrendi. Aradığını bulup bulmadığını sorunca da aranan sevgilinin kendisi olduğunu işiterek daha da öfkelenip cellata emir verdi. Fakat derviş bu emri işitince çok sevindi ve sevdiğinin fermanına muti bir şekilde boyun eğdi. Dervişin memnuniyetini gören güzel, emrin ifasını durdurdu. Çünkü dervişin sadakatini ve aşkının samimiyetini anlamıştı. Böylece onu kendine âşık seçti. Kimsede bu sadakati görmediğini söyleyerek aşklarını yaşamaya başladılar. Çünkü bülbül olmayan gülşende biten gül elbette zayı olur.

Anlatılan bu hikâyeye Feriddüddin-i Attar'ın eserinde ufak tefek değişikliklerle yer almaktadır. Burada anlatılan asilzade bir şehzadedir. Padişah tarafından öldürülmek istenen derviş vezir sayesinde ölümden kurtulur. Yine vezir şehzadeye duyduğu aşkı padişaha ve şehzadeye iletir ve şehzade dervişi görmek ister. Mâşukun âşığını görmek istemesi dervişi heyecanlandırır, şehzadenin huzuruna varınca bir nara atar ve can verir.¹³

Mâşukluğun şartlarından üçüncüsü, *dilberin de sadık olması ve insiyatifi elden bırakmamasıdır*. Bir güzel elbette işve ve naz edecektir, fakat bunda aşırıya gitmesi aşka zarar verir. Her ne kadar dilbere naz gerekli ise de acı ve inlemeye sebep olmaması lâzımdır. Bu noktada Leylâ ve Mecnun ile Mahmud ve Ayaz hikâyelerine telmihte bulunulur. Leylâ'nın Mecnun'a ettiği naz hatırlanır.

Dördüncü husus, eserin ilginç bölümlerinden biridir. Burada ifadesini bulan husus, *âşığın, sevgilisinin elini öpmek istemesi hâlinde sevgilinin buna izin vermesi; kolunu öpmeyi arzu etmesi hâlinde de yine bunun için müsait bulunmasıdır*. Zira bu hususta çok naz etmek, güzelliğin yok olmasına sebep olur. Güzellikte eşi benzeri bulunmaz bir dilber vardı ki âşıklarına vefa göstermeyip çok âh almıştı. Âşıklarının bu âhları, birer belâ okuna dönüşerek bir gün ona isabet etti. O güzel öyle hasta olmuştu ki hekimler derdine deva bulamadılar. Nihayet ümitlerin tükendiği bir esnada remil falı bakmakta mahir

bir falcıdan haberdar olarak getirttiler. Falcı, dilberin hastalığının maddî bir maraz olmadığını, âha giriftar ve belâya ducâr olduğunu söyleyerek gerçeği açıklar.

Şartlardan beşincisi, *güzellerin kusurlarını ayıplamanın manasız olduğuna dairdir*. Çünkü insanlar daima birbirlerinin kusur ve ayıplarını arar dururlar. Mağrib ülkesinin vezirinin pek güzel bir oğlu vardır. Kendisine denk olmayan, yaşı ilerice bir kimse ona gönül verir. İş vezirin kulağına gidince çok öfkelenir ve oğluna kızar, adama da olmadık işler eder. İki âşık sıkıntılara daha fazla dayanamayınca gizlice Hindistan'a kaçarlar. Vezir peşlerinden askerlerini gönderdiyse de bulamayıp geri döndüler. İki âşık Hindistan'da çok mutlu yaşarlar. Hüner sahibi adam, o veziroğluna pek çok ilimler öğretir, onu yetiştirir. Bu hâl vezirin kulağına gidince çok sevinir ve bir mektup yazarak vezirlik rütbesinin kendisine verildiğini, acele dönmesi gerektiğini bildirir. Fakat delikanlı buna inanmaz ve dönmek istemez. Daha sonra başka bir ulak tarafından vezirlik mührünün gönderildiğini görünce inanarak ülkesine döner ve babasının yerine padişahın veziri olur.

Altıncı husus, *sevgilinin âşığa merhamet etmesi ve her an yaralamamasıdır*. Aksi hâlde başkalarıyla ilgilenmesi âşığı üzer. Âşık her türlü sıkıntıyı çekmeye razıdır, yeter ki sevgili başkalarıyla yakınlık kurmasın. Eserin son hikâyesi bu son bahse aittir. Güzellikte eşi benzeri olmayan Cihan adlı bir güzel ve onun bir âşığı vardır. Cihan, olur olmaz kişiyle konuşur, alaka gösterir. Âşığı ise buna çok üzülür, ona hep nasihat eder; bir bahçeye bir bülbül yeter, kuş velvelesinin lüzumu yok, diye öğütler. Fakat dilber onun sözlerini bir türlü dinlemez. O âşık sonunda eline bir bıçak alıp kendisini yaralamaya başlar. Cihan bunu görünce atılıp engel olmak isterse de âşık önce onu sonra da kendini öldürür.

Mâşukluğun esasları da altı şart altında böylece beyan edildikten sonra (b. 316-556) eser, hatime ve özür beyan edilen kısa bölümlerle sona erer. “*Hatime*” bölümü (b. 557-581), yirmi beş beyitten meydana gelir. Burada aşkın bu tertemiz kanunlarını anlayanların ne güzel âşık ve ne güzel Mâşuk oldukları belirtilir. Aşk şarabının humarı baş ağrısı vermez, sevenin kalbi altın gibi kıymet kazanır. Âşık, feleklerin sultanı, meleklerin eşidir. Allah'a ulaşmak ancak aşk ile mümkün olur. Eğer kişi âşık olmazsa bari ilim yoluyla kalbini tasfiye etmelidir. Kişi hikmet öğrenmelidir. Dünyaya tamah etmek ne kötü bir haslettir. İnsan, mevki ve mertebe kazanmak hırsıyla dünyaya bağlanarak

13 Feriddüddin-i Attar, a. g. e., s. 164-172.

sonunu ağlamak ve inlemek etmemelidir. Kısacası dünyada ya âşık, ya ârif yahut âbid olmalıdır, gerisi hep fazlalıktır.

“*Der Özr-hâhî*” başlığını taşıyan son kısımda şairin, bu tür eserlerde hep görülen mütevazi üslubu ile karşılaşılır (b. 582-595). Şair, şiir söylemeye mecali, kabiliyeti yokken Allah'ın, ona bu eseri yazma imkânı vermesi sebebiyle O'na şükreder. Eserinin, anlayan kimseler elinde okunmasını, beğenilmesini diler. Eserin hatalardan berî olmadığını, safalı dostların, bu hataları örtmesini ister. Eserin her yere ulaşmasını ve kendisine Fatihalar okunmasını temenni ederek mesneviyi bitirir.

SONUÇ

Kanûn-ı Mahabbet, didaktik yönü ağır basan ve öğretici bir gaye güden, bu sebeple de sanat endişesinden uzak ve lirizmden hayli yoksun bir manzume olarak öne çıkmaktadır. Buna rağmen, edebi sanatların belli başlılarından yeri geldikçe yararlanmış, kafiye kusursuz kullanılmış, vezin kusurları da örtülmeye çalışılmıştır. Şiirselliği artırıcı ahenk hususiyetlerinden son derece az yararlandı olduğu görülmektedir. Nutkî, eser boyunca hikâyelerin kahramanlarını Osmanlı coğrafyasının içinde ve dışında bazı bölgelerde dolaştırır, zaman zaman kısa tabiat tasvirleri yapar. Çoğu zaman ise konunun ifadesinde tekrara düştüğü görülür. Nutkî'nin dili sade ve akıcıdır. Arapça ve Farsça kelimelerin varlığı rahatsız edecek boyutta ve miktarda olmamakla birlikte şairin yer yer az bilinen kelimeleri tercih ettiği görülür. Bu durum, yalnızca şairin bir özelliği değil, aynı zamanda XVI. asrın da dil ve üslup özelliklerindedir.

Eserde, aşkın kanunlarının anlatıldığı bölümler genellikle kısa tutulmuş, fakat ilk ve önemli görülen esaslarda uzun hikâyeler anlatılması tercih edilmiştir. Hikâyelerin orijinal yanı olmayıp, bunlar daha önce yazılan kimi klasik eserlerden (*Mesnevî-i Manevî*, *Mantuku't-tayr*, *Mantuku't-tayr Tercümesi Gülşen-nâme*) ya aynen alınmış veya ufak tefek bazı değişikliklerle esere dâhil edilmiş hikâyelerdir. Bu kaynağı belirtilmeyen alıntılara en güzel örnek olarak ilk hikâyeyi verebiliriz. Bir zahidin başından geçen olayları anlatan uzun hikâye (b. 124-213), Gülşehrî tarafından m.1317 yılında yazılmış olup eserinde aynen hatta daha ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Yine âşıklığın özelliklerinin anlatıldığı bölümde dördüncü hikâye olan sevgilisini görmek için Dicle'yi geçen ve bir gün sevgilisinin gözündeki bir kusuru fark eden âşık hikâyesi hem Attar'da hem de Gülşehrî'de vardır. Fakat Nutkî bu hikâyeyi alırken Gülşehrî'yi

tercih etmiştir. Özellikle bu iki hikâyenin kaynağının Gülşehrî olmasına dayanarak Nutkî'nin *Mantuku't-tayr Tercümesi-Gülşen-nâme*'yi görmüş ve okumuş olduğunu iddia edebiliriz. Bu da Gülşehrî'nin ve eserinin önemini göstermektedir. Kaynağını tespit edebildiğimiz diğer iki hikâyeye de Attar'ın *Mantuku't-tayr* ve Mevlâna Celaleddin-i Rumi'nin *Mesnevî-i Manevî*'sinden alıntılanmıştır. Leylâ ve Mecnûn ve Mahmûd ve Ayaz konulu hikâyeler de telif olmayıp benzer şekillerde Gülşehrî'nin eserinden aktarılmıştır.

Konu ve işleyiş bakımından, âşık ve mâşukun hangi şartlara sahip olması gerektiğini göstermesi açısından orijinal olan eser, muhteva olarak maalesef kaynağı belirtilmeyen alıntılar yönüyle başarısızdır.

Gelibolulu Mustafa Âlî tarafından ağır bir şekilde eleştirilen Nutkî-i Şirvânî değişik kaynaklardan aldığı hikâyelerle yeni bir eser kaleme almış ve kıssahânlığı zamanında padişaha sunmuş olabilir. Tarihçiliğinin yanı sıra edebiyat eleştirmenliği ile de tanınan Âlî'nin dediklerini doğru kabul edersek bu eserin Şirvanlı Nutkî tarafından yazılmış ve padişaha sunulmuş olabileceği muhtemeldir diye düşünmekteyiz.

METİN*

KİTÂB-I KÂNÛN-I MAĞABBET

Bismillâhirrağmânirrağım

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

SK: [150b], AE: [137b], MK: [9a]

1. İlahî 'ayn-ı 'aqlum rüşenâ kııl
Cenâb-ı Gazretüñle âşinâ kııl
2. Şarâb-ı 'ışk-ıla ref' it ğicâbı
Küdüret virmesün benlik şarâbı
3. Müyesser kııl baña bir câm-ı pür-şür
Kim içen anı olmaz hiç mahmür
4. Dem-â-dem câm-ı 'ışkı eyleyüp nüş
Ola kim 'âlemi idem ferâmüş
5. Bu 'âlem ser-be-ser endüh u gamdur
Ser-â-ser miğnet ü derd ü elemdür
6. Ğinâ virsün baña 'ışkuñ cihânda
Ğamuñ eksilmesün bir lağza cânda
7. Beni cezb eylesün kullâb-ı 'ışkuñ
Baña meftüğ olsun bâb-ı 'ışkuñ
8. Müdâm olsun gönülde ğâlet-i 'ışk
Şarâb-ı şevk-ıla keyfiyyet-i 'ışk
9. Ola kim terk idem 'ışk-ı mecâzı
Şutam dâyim saña rüy-ı niyâzı

* Metnin dipnotları beyit numaralarına göre verilmiştir.

² benlik: menlik MK³ pür-şür: pür-nür MK // içen anı: anı içen MK⁵ bu: ki SK⁷ cezb: cezm SK

10. Niçe bir bu hevâ-y-ıla hevesler
Nedür cân gülşeninde bunca hâsler
11. Niçe bir bu hevâ-yı zülf-i dildâr
Niçe bir ârzü-yı 'arîz-ı yâr
12. Niçe bir nâr-ı şevk-ı lâle-rüyân
Yağar cânımda her dem dâğ-ı hîrmen
13. Niçe bir kayd-ı bend-i zülf-i dilber
Beni zâr u esir-i miğnet eyler
14. Beni bu kayd-ı miğnetden hâlâs it
Ğarım-i 'izzetünde 'abd-i hâs it
15. Gözümden perde-i pindarı ref' it
Baña mâni' olan ağıyârı ref' it
16. Çıkar dilden hayâlât-ı hevâyı
Derûna koyma fikr-i mâsivâyı
17. Baña genc-i ma'ânî kapusun aç
Sirâc-ı luşfuñ eyle dilde vehhâc
18. Benüm ğall eylegil 'ıkd-i lisânım
Beyân itsün ma'ânîyi zebânım
19. Baña mekşûf olup her sırr-ı mübhem
Cenâbuñdan irişsün feyz her dem
20. İlahî ğüsn-i zâtuñ 'izzetiyçün
Saña 'aşıq olanlar ğürmetiyçün
21. Vefâ-yı vâşılân-ı ğazretüñçün
Şafâ-yı 'arîfân-ı vağdetüñçün
22. Derûn-ı pâki için ehl-i zevkuñ
Dil-i bî-bâki için ehl-i şevkuñ

¹² bu beyit: -MK¹⁵ ağıyârı: eşyâyı MK¹⁹ irişsün: irişür S; her: bir SK²¹ bu beyit: -MK²² dil-i bî-bâki için: dil-i pâki için hem MK

23. Ayırma 'ışkdan bir lağza cānum
Ölünce tende tā rūğ-ı revānum
24. Baña 'ömr olduğınca 'ışkı zamm it
Çayātum muşğafın 'ışk-ıla hâtm it
25. Dilümde virdüm olsun 'ışk şoñ dem
Murādum bu-durur vallāhu a'lem
- Āğāz-ı Kelām**
26. Gel ey mest-i mey-i hum-hāne-i 'ışk
Belā şehrindeki dívāne-i 'ışk
27. İşit bir hōş kelām-ı ğikmet-āmíz
Meta'-ı zevk-bahş u ğalet-engíz
28. Ğadís-i 'ışkdur bu dürr-i meknün
Degül efsāne-i Leylí vü Mecnün
29. Budur ādāb-ı 'ışk-ı 'iffet-āmíz
Degüldür şūr-ı Şírín ile Pervíz
30. Bunı gūş eyler ise gūş-ı cānuñ
Şafālar kesb ide rūğ-ı revānuñ
31. Meger bir gün ki bu çarh-ı zer-endüd
Duñān-ı āhum-ıla oldı pür-düd
32. Egerçi yoğ-ıdı nām u nişānum
Velí eflāke irmişdi fiğānum
33. Gehí bî-kesligümden eyleyüp yād
İderdüm derd ü ğasret birle feryād
34. Gehí ğam-hārsızlık miğnetinden
Gehí dil-dārsızlık ğasretinden

²⁷ metā': semā' AE, MK

³¹ bu beyitten 103. beyte kadar: -MK

³⁴ ğam-hārsızlık: ğam-hārlık AE

35. Gehí gerdün-ı dūnuñ gerdişinden
Gehí dehrüñ olur olmaz işinden
36. İderdüm kendü kendüme şikāyet
Çılurdum ğamlarum bir bir ğikāyet
37. Bu ğālet içre eylerken tefekkür
Beni almış meger ğül-i tağayyür
38. İletmiş vād-i ğayretde ğayrān
Çomış olmuş hemān kendüsi pinhān
39. Gözüm açdum ne gördüm bir beyābān
Görinmez ins ü cāndan hiç bir cān
40. İder bî-dānelikden murğ nefret
Çılur bî-āblıkdan vağş vağşet
41. Biraz dívāne-veş yildüm yüpürdüm
Yüzüm cārüb idüp yollar süpürdüm
42. Ne ol şağrāya bulundı nihāyet
Ne bir kes kim baña ide delālet
43. Ne deñlü eyledüm anda şitābı
Açılmadı baña bir rāh bābı
44. Tek ü pūdan gidüp tāb u tüvānum
Be-ğāyet ızşırāba düşdi cānum
45. Gezerken ol beyābān içre ğayrān
Yilerken her şaraf üftān u hízān
46. Görindi nāgehān bir pír-i 'ārif
Yüzinde berç urur nūr-ı ma'ārif

³⁶ ğikāyet: rivāyet SK

⁴¹ yollar: yirler AE

⁴² kim: yok AE

⁴³ eyledüm anda : bildüm anda çün AE // açılmadı: bulunmadı AE

⁴⁵ yilerken: yalunuz SK

47. Birûnı nûr-ı irfân-ıla pür-nûr
Derûnı ma'rifetle Beyt-i Ma'mûr
48. Cemâlinde şafâ nûrı hüveydâ
Ruhında âfitâb-ı 'aql peydâ
49. Hemân dem gördi anı çeşm-i giryân
Göñül kırtıldı gâmdan oldu hândân
50. Varub pâyına düşdüm ol 'azízüñ
Elini öpdüm ol şâğib-temízüñ
51. Didüm sensin meger Hıızr-ı güceste
Ki dil gâmdan senüñle oldu reste
52. Hemânâ rûğdur cism-i laşífüñ
Nedür i'lâm ide nâm-ı şerífüñ
53. Nedür işbu beyâbân-ı firâvân
Ki yokdur aña hergiz gâdd ü pâyân
54. Ne râh u resm ü ne hód tûşe-i râh
Meded kıl baña kıaldum şöyle gümrâh
55. Didi nâmum benüm pır-i hıreddür
Şarıkum dâyimâ rây-ı reşiddür
56. Felekde mihr-veş rüşen-zamırem
Cüvân-râyem eger şûretde pírem
57. Benem gıkmetde iksír-i sa'âdet
Benem hem kímâyâ-yı 'izz ü devlet
58. Benem icâdda ülâ-yı akıdem
Benem hem bâ'is-i ikrâm-ı âdem
59. Baña peyrev olan bulur hidâyet
Baña tâbi' olan görmez ealâlet

60. Bu şağrâ vâdî-yi dünyâ-yı dündür
Niçe ferzâneler bunda zebündür
61. İdüp her biri bir sevdâ-yı sūdî
Bu vâdide telef eyler vücūdî
62. Virenler dil bu tih-i dıvsâra
Düşerler 'âkıbet vâdî-yi nâra
63. Neden dil virmek âsyâb-ı cihâna
Neden âteş bırakmağ cism ü câna
64. Bu rüşendür ki çarh-ı fitne-engíz
Şalar başuña her gün tığ-ı ser-tíz
65. Seni bilmezsin işbu çarh-ı devvâr
İder döne döne dölâb-veş zâr
66. Bu dehr-i bî-beğânuñ zevkı kemdür
Bağarsañ 'ayn-ı 'ibretle elemdür
67. Şafâ-yı vaqti cümle miğnet-engíz
Şarâb-ı şâfi her dem derd-âmíz
68. Sipihrüñ gerçi mihri var cihâna
Velí yakmağ-ıçun eyler bahâne
69. Görürsin gerçi mihri 'âlem-efrüz
Velíkin ol bir âteşdür cihân-süz
70. Seni besler bu çarh-ı ejdehâ-şekl
Olasın 'âkıbet tâ kıabil-i ekl
71. Yüzi üzre şutar gerçi seni yir
Ağız açup velí bir gün seni yir
72. Virür gerçi saña çok genc-i medfün
Yudar âhîr velí mânend-i Kıarün

⁵⁴ bu beyit: -SK⁵⁶ cüvân-râyem: cüvânüm ben AE⁶⁶ dehr-i bî-beğânuñ: dehrüñ 'âleminüñ AE⁶⁹ gerçi mihri: mihri gerçi AE

73. Ne hoş dimişdür ol merd-i suhan-dân
Kemâl-i nazm-ıla Gassân-ı devrân
74. Sipihrüñ hayrı yokdur gerdişinde
Şebât eglenmez anuñ bir işinde
75. Didüm ey pîr-i dānā-yı hîredmend
Nisâr eyler lebün çün pend-ile şand
76. Hâlâş olmağa var mı baña çäre
Gelür mi şâhed-i bahtum kenâra
77. Baña himmet kıl ey pîr eyle irşād
Dil-i mahzūnumı luşfuñla kıl şād
78. Atalık kıl baña şıfl-ı yetímem
Giriftâr-ı ğam u derd [ü] elímem
79. Nażar idüp baña ol kân-ı şefkat
Didi kim ey püser kıl 'ışka himmet
80. Kılursañ 'ışk-ı 'âlem-süzü rehber
Bu vādiden hâlâş itdün hemân ser
81. Delîli 'ışkdur kim olsa kem-râh
Kimesne olmaya 'ışk-ıla gümrâh
82. Didüm ey mürşid-i râh-ı ğaķıķat
Delîl-i rüşen-i mülk-i sa'âdet
83. Beyân eyle baña gel ism-i 'ışkı
Bilem tâ ki nişân-ı nâm-ı 'ışkı
84. Didi kim ey püser 'ışkuñ beyânı
İdüpdür lâl niçe yüz biñ zebânı
85. Münezzehdür anuñ nâmı resimden
Müberrâdur müsemması isimden

86. Özi mestürdur aĝkâmı muĝkem
Hemânâ beñzer o[l]dur rûĝ-ı 'âlem
87. Sebeb oldur vücūd-ı mümkünâta
Şeref oldur cemî'-i kâyinâta
88. Cihân tendür cihānuñ cānıdur 'ışk
Ĝaķıķat mülkinüñ sulşānıdur 'ışk
89. Çü Ādem 'ışk-ıla bulmuşdı mevcūd
Melâ'ik zümresine oldı mescūd
90. Hâlîle 'ışk-ıla gülşen olup nâr
Ser-â-ser âteş oldı cümle gülnâr
91. Kelîmi şâĝib-i Şür eyledi 'ışk
Şecerden nâzırı nūr eyledi 'ışk
92. Devâ-yı 'ışk içündür derd-i Eyyüb
Şafâ-yı 'ışk içündür ĝüzn-i Ya'ķüb
93. Bulupdur 'ışk-ıla Fahr-ı risâlet
Maķâm-ı kurb-ı ev-ednâya vuşlat
94. Muĝâşşıl 'ışkdur 'âlemde maķşüd
Velîkin 'ışk-ı pāk-i zât-ı Ma'būd
95. Hüdâdan ĝayrınıñ 'ışkı hevâdur
Hevâ-yı nefse tab'ıyyet hâşâdur
96. Velîkin ihtilâfât-ı meşārib
Teķzâzâ eyler envâ'-ı meşālib
97. Kimi divâne-i 'ışk-ı Hüdâdur
Kimi âşüfte-i ĝüsn ü bahâdur
98. Kimi meftūmı ĝüsn-i Lâ-yezâlūñ
Kimi mecnūmı erbâb-ı cemâlün
99. Kimi cām-ı ğaķıķatden olub mest
Kimi şeyh-i mecâzîden alur dest

81 olsa: itse SK

84 niçe yüz biñ: niçe biñ SK

85 nâmı: zâtı AE

100. İder tesbîğ zülf-i müşk-bârı
Dem-â-dem zîkr ider ism-i nigârı
101. Gehî fûrkatde olur zâr u pür-ğam
Gehî vuşlatda olur şād u hürrem
102. Sülûk-i himmet ü sa'y-ıla âhîr
Olur küy-ı ğaķıķatde mücāvîr
103. Ğaķıķat rāhıdur 'ıŝķ-ı mecāzî
Odur ehl-i ŝafānuñ kār-sāzı
104. Odur ebkār-ı fikrūñ cilve-gāhı
Ğaķıķat Ka 'besinūñ ŝāh-rāhı
105. Odur eglencesi ehl-i ŝafānuñ
ŝafā-yı ķalbi erbāb-ı vefānuñ
106. Ğaķıķı ger mecāzî 'ıŝķ-ı muşlak
Kerāmetdür benî Ādemde el-ğak
107. Eger meftūn-ı 'ıŝķ olmazsa insān
Ğaķıķatde ķi insān [u] ķi ğayvān
108. Ne ğayvān belki seng-i hāradur ol
İki 'ālemde yüzi ķaradur ol
109. Ten-i bî-'ıŝķ bir cānsuz bedendür
Füsürde-dil olanlar mürde-tendür
110. Gerekdür ādemūñ 'ıŝķ-ıla rāzı
Ğaķıķı yoĝ-ısa bārı mecāzî
111. Gerekmez 'ıŝķ lîkin ŝehvet-ālūd
Ki tā cān u dile andan ire sūd
112. Ŗu kim ŝehvet hevāsına düşüpdür
Behîmiyyet belāsına düşübdür

¹⁰³ birinci mısra: -AE

¹¹² hevāsına: belāsına AE; düşübdür: uyubdur M; // belāsına düşübdür: ķazāsına irübdür AE

113. Buña rüşen delil oldur nażar ķıl
Ki her ğayvān olur ķiftine māyil
114. Hevā-yı nefsi şanma 'ıŝķ-ı yāri
Degüldür hey birāder 'ıŝķ bāzı
115. Ne her 'āŝıķ cihānda 'āŝıķ olur
Ne her ma'şūk 'ıŝķa lāyık olur
116. Niķe ādābı vardur rāh-ı 'ıŝķuñ
Niķe ķānūnı vardur ŝāh-ı 'ıŝķuñ
- Ŗarş-ı Evvel der Beyân-ı Ŗaleb-i Ŗevķ**
117. Gerek 'āŝıķda evvel 'ıŝķ ğālib
Dil ü cān-ıla olmak yāre ŝālib
118. Tevaķķuf itmeye meyl-i nigāra
Dem-â-dem ŝālib ola vaşl-ı yāra
119. Degüldür ol kişi 'ıŝķ iķre ŝādiķ
Vefā eyleser dilber ola 'āŝıķ
120. Eger cevri eyleye dilber eger nāz
Gerekdür 'āŝıķa kim ola ser-bāz
121. Vażife 'āŝıķa zırā ŝalebdür
Ŗaleb vuşlat ğuşūline sebebdür
122. Ŗalebsüz kimse yāra vāşıl olmaz
Ŗalebsüz hiķ nesne ğāşıl olmaz
123. Gerekdür 'āŝıķa 'ıŝķ iķre pūyān
Ya cānāna ire yā hōd vire cān
- Ğikāyet**

¹¹³ ķiftine: ğaķķına SK

¹¹⁴ hey: ey AE, MK

¹¹⁷ 'ıŝķ: ŝevķ MK

¹²³ cānāna ire yā hōd: hōd cānāna ire yā SK

124. Meger var idi bir zâhid Bişir-nâm
‘İbâdetle geçürmiş niçe eyyâm
125. Ğıdâ-yı rûğı olmışdı anuñ şavm
Gözi görmezdi hergiz şüret-i nevm
126. Gezerken bir gün ol eşraf-ı şehri
Çazâ-y-ıla görür bir mâh-çihri
127. Şabâ çözmüş meger bend-i niķâbın
Cihâna ‘arz kılmış âfitâbın
128. Füsünlar okuyup bādām [u] sibe
Ħam urmuş ebrü-yı ‘âbid-firibe
129. Bir âfet nâzenin [ü] Ħüb-endām
Libās içre teni şan mağz-ı bādām
130. Nigâr-ı meh-cebin Ħurşid-ruhsâr
Çiyâmet-ķâmet ü hem kebk-reftâr
131. Ol âhü-yı Ħoten tenhâ şanup râh
İderdi seyr şağrâ vü çerâ-gâh
132. Nigâr olmuşdı meşğül-i temâşâ
İderdi seyri zâhid bî-muğâbâ
133. Teferrüc kılduğınca ol nigârı
Ħarâb oldu dil-i perhîz-kârı
134. Leb-â-leb cām-ı ‘ışkı eyleyüp nüş
Belâ bezminde oldu mest [ü] medhüş
135. Çarâret birle itdi âh-ı dil-süz
Ki anuñ âhı oldu ‘âlem-efrüz
136. İşitdi ol nigâr anuñ çü âhın
Seğâb-ı burķa‘ı setr itdi mâhın
137. Şitâb-ile revâne oldu râha
Meger kim döymedi ol mâh âha

¹²⁴ bu beyitten 215. beyte kadar: -MK

138. O gitdi ķaldı zâhid zâr u giryân
Ser-â-ser âteş-i ‘ışķ-ıla süzân
139. Ne bilür ol hümânuñ âşiyânın
Ne istifsâr idebilür nişânın
140. Ne zür u zer ne şabr u şâķati var
‘İbâdet-gâhına ‘azm itdi nâ-çâr
141. Niçe gün eyledi iķdâm u ibrâm
Gönülden çıķmadı fikr-i dil-ârâm
142. Namâz içün eger kılsa iķâmet
Gelürdi yâdına ol serv-ķâmet
143. Olurdu secdeye kılduķça niyyet
İki ebrüsü miğrâb-ı ‘ibâdet
144. Ne deñlü eyledi şabr u tağammül
Gönülden çıķmadı ol ‘arızı gül
145. Hemân ‘azm eyledi Ķuds-i Şerife
Sücüd itdi muşallâ-yı laşife
146. Didi yâ Râb sensin vâķıf-ı ĝâl
Baña ol verd-i ağmer eyledi al
147. Beni Ħâk itdi ol serv-i ser-efrâz
Ħarâb itdi füsün-ı çeşm-i ĝammâz
148. Müyesser eylegil baña vişâlin
Derünümudan birün it yâ Ħayâlin
149. Beni zâhidken itdün çün ki ‘âşık
Çarım-i vuşlata sen eyle lâyık
150. Niçe yıl eyledi işbu niyâzı
Niyâzı ola tâ kim çäre-sâzı

¹⁴¹ iķdâm u ibrâm: ibrâm u iķdâm SK

151. Meger bir gice bir gükm-i şabî'at
Hücüm eyler aña nâgâh gâflet
152. Görür hâbında ol merd-i dil-efgâr
Kim aña el şaluban dârü dildâr
153. Zihî hâbî ki yeg bîdârlıqdan
Zihî mestî ki yeg huşyârlıqdan
154. O dem kim hâb-ı gâfletden uyandı
Velî nâr-ı teşevvuğ birle yandı
155. Hemín 'azm itdi süy-ı şehri yâra
İrem şâyed diyü ol şehriyâra
156. Aña bir kimse oldı yolda hem-râh
Güzâf-ı lâf urup eyderdi her gâh
157. Benem ol zû-fünûn-ı ilm ü gikmet
Nücüm u hendese vü şıbb u hey'et
158. Zemín ü âsmân u mâhî vü mâh
Çamunuñ sırrına ben oldum âgâh
159. Dem-â-dem felsefiyyâtı idüp yâd
İderdi zâhid ile bağs-i bünyâd
160. Şorardı mümkinâtuñ 'illetini
Arardı kâyinâtuñ gikmetini
161. Beyân itmezdi zâhid hiç ta'lîl
Hüdâya eyler idi cümle tevkîl
162. Kılup kânûn-ı gikmet üzre râyı
İderdi zâhide her dem ezâyı
163. Gehî bağs ü cedel geh kâl ü geh kıl
İderler kaç'-ı menzil mîl-der-mîl

164. Bular olmışdı râh içinde püyâ
Görindi nâgehân bir ulu şağrâ
165. Hevâsuz germ bir şusuz beyâbân
Düşe ger murğ içine ola büryân
166. Velîkin bir dirâht-ı şâhsârı
Meyânında anuñ şutmuş qarârı
167. Dibinde vaz' olunmuş bir hum-ı âb
Şuyı lezzetde olmuş şan ki cüllâb
168. Ta'accüb eyleyüp ol merd-i elfâf
Didi eyle beyân bu şudan evşâf
169. Ki bu şağrâ-yı germ içre bu âbı
Neden vaz' eylemişler vir cevâbı
170. Didi zâhid kırmış bir şâgib-i hayr
Gelürse kim ki bunda iderek seyr
171. Bu şusuz yirde içüp işbu mâdan
O şâgib-hayrı yâd ide du'âdan
172. İştidi bunı çün ol merd-i hod-bîn
Bu miskine hezârân itdi nefrîn
173. Eyitdi şa'n-ıla iy gül ü ağmağ
Cevâbı virmedüñ sen bâ-hüve'l-gağ
174. Kimüñ eksügidür 'âlemde bu hayr
Ki şu şaşıya bunda tâ içe gayr
175. Bu hummı vaz' idüpdür bunda şayyâd
Ola tâ kim vuğuş ol âba mu'tâd

¹⁶⁵ ger murğ içine: murğ içine ger AE¹⁷³ cevâbı virmedüñ: su'âlüm dimedüñ AE

176. Şu i erken gel p  h -y  teŐne
Uralar g fil iken t g u deŐne
177. Velikin isterem yunmaŐ bu dondan
Ki t  Őahir olam  irk-i bedenden
178. Yuyup a'z m   un kim eyleyem p k
Bu humm  seng-ile ben eyleyem  ak
179. Buradan  un ki ma'd m ola bu Őu
H l Ő-ı Őayd olurlar vaŐŐ u  h 
180. Didi z hid  na luŐ eyle yoldaŐ
Őuy  murd r id p urma k pe Şaş
181. M s fir menzildir işbu s ye
Gel rler Őu rec sıyla buraya
182. Bozup sen h yr n  bu h yr-h huŐ
Giderme revnaŐn bu k  e-g huŐ
183. ' nad id p hem n ol merd-i h d-r y
Mey n-ı m da itdi kend ye c y
184. Şalup m h  gibi Őu i re gitdi
Őzini Őuda ol dem g rŐ itdi
185. G r p z hid an  itdi ta'acc b
Ki  dem g rŐ ide anuŐ gibi k b
186. Meger kim  ah-ı b -p y n-ı mıŐ ol
Deg l hum belki v fir  b-ı mıŐ ol
187. MuŐaddermiŐ anuŐ mevti bu Őuda
'Ad -y  mekr ŐururmiŐ pusuda
188. AnuŐ un viridi c n anda o n -merd
Hum  Őann itmemiŐdi d m-ı Őayy d

189. Alup z hid o ŐahŐuŐ c mle varın
Lib s u z d-ı r h u berg   b r n
190. Bu deŐl  k r u b ra oldu m lik
Hem n dem Őah-r ha oldu s lik
191. Gel p irişdi  un kim menziline
Vir p iki direm dell l eline
192. Őorup buldı o ŐahŐuŐ h nesini
Alup malın  omad  d nesini
193. Id p h t nına teslim-i emv l
Őurup  apuda itdi 'arz-ı aĐv l
194. Getirdi m cer y   un bey na
 na taĐs n id p b n -y  h ne
195. Didi ancaŐ olur sende em net
Bu deŐl  mala  ılmaduŐ h y net
196. Buyur i er  idel m Őiy fet
Őılalum h dmet-ile Ő kr-i ni'met
197. Didi z hid ki iy b n -y  'izzet
I er  girmege m ni' Őer 'at
198. Ki sen mest re v  n -maĐremem ben
Őar m-i h Őa hergiz giremem ben
199. IŐitdi bun  ol mest re-i gebr
H Őab id p didi ey z hid-i Őehr
200. BaŐa elbetde l z m oldu bir Ő y
SenuŐ gibi bulunmaz merd-i hoş-h y
201.  ab l eyle beni h dmet i un sen
 ab l itd m seni ben c n u dilden

¹⁷⁶ t g: t r AE¹⁸⁸ bu beyit: -AE¹⁹⁶ Ő kr-i ni'met: Ő kr   minnet AE

202. Görürsin zâhir âmâl ü menâlüm
Eger görmek dilerseñ sen cemâlüm
203. Anuñçün viridi cân anda o nâ-merd
Ĥumı žann itmiş idi dâm-ı šayyād
204. Temāšā it diyü açdı niķābın
Aña 'arz itdi rüy-ı āfitābın
205. Göricek zâhid ol ayuñ cemālin
Hemān dem bildi anuñ çeşm ü ĥālın
206. Didi sensin beni dīvāne iden
Cemālũñ şem'ine pervāne iden
207. Beni dīvāne iden müşk-busun
Beni āşufta iden lāle-rusun
208. Hemānā iĥtiyārı gitdi elden
Alup iķrār-ı 'aķd ol bî-bedelden
209. Nikāğ-ıla tezevvüc itdi yārin
Şafā-y-ıla geçürdi rüzgārın
210. Olup rāh-ı šaleb içre şitābān
Beyā[bā]n-ı firāķa buldı pāyān
211. Şalebden olmadı bir lağza ġālī
Anuñçün 'āķıbet buldı vişāli
212. Vişāl ammā vişāl-i pāk-i yārān
Şan aķşār-ı laşif-i rüze-dārān
213. Şaleb kim 'iffete olur muķārın
Kenārında bulur kişi nigārın

Şarş-ı Dövüm der Rızā

²⁰³ Bu beyit, değişik bir şekilde 188. beyitte geçmişti. Burada konu ile ilgisi bulunmamaktadır. Muhtemelen müstensih yanlışdır. bu beyit: -AE

²⁰⁴ aña 'arz itdi rüy-ı: cihāne 'arz kıldı AE

²⁰⁷ iki mısra yer değiştirmiş: AE

214. İkinci ol ki her ne sevse dilber
Ola 'āşık ķatında cümle ber-ser
215. Eger hecr ü firāķ isterse maġbüb
Dil-i 'āşık anuñla ola merġüb
216. Kemāl-i 'işķa bu eyler delālet
Ki ma'sūķa ide 'āşık işā'at
217. Vire yāre 'inān-ı iĥtiyārı
Rızāsına uya mecmü'-ı kārı
218. Şu deñlü ola teslīm-i rızāsı
Ki bir ola vefāsı vü ĥafāsı
219. Vişāl-i yār-ıla hicrān-ı cānān
Ola 'āşık ķatında cümle yeksān
220. Kimi kim mest ider cām-ı maġabbet
Bir olur aña nisbet vaşl u fūrķat
- Ėikāyet**
221. Meger Mecnūna kıldılar su'ālī
Firāķ-ı Leylī mi hoş yā vişāli
222. Didi 'işķ-ıla oldum tā ki medhüş
Vişāl ü hecri ben itdüm ferāmüş
223. Sa'ādetdür egerçi vaşl-ı cānān
Bulur göñlüm velī fūrķatde rüchān
224. Olur fūrķatde zírā bím-i fūrķat
Firāķ içre hemān ümmíd-i vuşlat
225. Anuñçün fūrķati tercíg iderler
Ki ümmíd ile geçe 'ömr ekşer

²¹⁴ ol: bu MK, dilber: maġbüb AE, MK // ser-ber: merġüb AE, MK

²¹⁵ maġbüb: dilber AE, MK // merġüb: hoş-ter AE, MK

²²¹ bu beyitten 227. beyte kadar: -MK

²²⁴ bu beyit: -AE

226. Hilâl eyler kişiyi bîm-i fûrkat
Gayât-ı rûğdur ümmîd-i vuşlat
- Şarş-ı Sivüm**
227. Üçüncü bu-durur iy yâr-ı şâdık
Perâkende nażar olmaya 'aşık
228. Görinmeye gözine gayrı dilber
Eger gûsn-ile olsa mâh-peyker
229. Cemâl-i yâr ola meşhûd el-ğâk
Vişâl-i yâr ola maķşûd el-ğâk
230. Temâşâ itmeye gayruñ cemâlin
Göñülden ırmaya yâruñ hayâlin
231. Ki şâyed mün'akis ola bu gâlet
İde hercâyılık yâra sirâyet
232. Degül hercâyî dilber 'ışka lâyıķ
Kıyâs it kim ola hercâyî 'aşık
- Gikâyet**
233. Gikâyet olunur bir şeyh-i Mısrî
Teferrüc eyler iken şehir-i Mısrî
234. Görindi bir kenîz-i hûb-şüret
Ki gûsninden geçerdî mihri gâyet
235. Cemâli gûsn-i Yûsuf gibi pür-nür
Züleyhâ gibi kendü genc-i mestür
236. Göricek anı şeyh-i 'ışk-âyın
Cemâli ayına çok kıldı tağsın
237. Gidüp elden 'inân-ı ihtiyârı
Varup pâyına kodı neng ü 'ârı

²²⁹ ola meşhûd el-ğâk: meşhûd ola ancak MK // maķşûd el-ğâk: maķşûd ancak MK

²³³ bu beyitten 255. beyte kadar: -MK

²³⁴ şüret: sîret SK

²³⁶ bu beyit ile bir sonraki beyit yer değiştirmiş: AE

238. Didi ey gûsn-ile mümtâz-ı fâyiķ
Cemâlün gördüm oldum saña 'aşık
239. Şu deñlü oldı göñlüm saña meşgûl
Dilerseñ sen kenîze olayım kıl
240. Kenîzek didi kim ey şeyh-i kâmil
Neden oldı bu gâlet saña gâşil
241. Ta'aşşuķ itdün ise reng-i rüya
Ta'alluķ kılduñ ise bend-i müya
242. Benüm bir hâzherüm vardur perî-rüy
Semen-ber serv-ķâmet 'anberîn-müy
243. Cemâli fi'l-meşel mâh-ı münevver
Benüm gûsnüm anuñ yanında ahter
244. Senüñ gibi 'azîz-i hûb-sîret
Sezâdur eylese aña mağabbet
245. Ne lâyıķdur benüm gibi kenîze
Ola manżar senüñ gibi 'azîze
246. Nażar kıl kim şurur arduñda ol hûb
Temâşâ eyle gör kim nice mağbûb
247. Sözin gûş idicek şeyh-i İlâhî
Aña uğrılayın kıldı nigâhı
248. Kenîzek şeyhe urdı bir şabanca
Yüzinde zâhir oldı naķş-ı pençe
249. Didi şandum ırakdan seni zâhid
Riyâzet ehli muhliş merd-i 'âbid
250. Yakın geldi saña oldı yakınüm
K'olasın 'aşık-ı rüy-ı gâbîbüm

²⁴³ bu beyit iki beyit önce: AE

²⁴⁸ şeyhe urdı: urdı şeyhe AE

251. Çakıkatde ne 'âşıkım ne 'âbid
Bu vaz'-ıla vaqâruñ cümle zâyid
252. Çü baña eyledüñ 'arz-ı mağabbet
Neden efsâne ile gayra ragbet
253. Bunuñ gibi kişi çün ola rüsvâ
Nice 'âşık ola her bir ser ü pâ
254. Gerek 'âşık olan yek-rüy u yek-dil
Ola tâ 'âkıbet ma'sûqa vâşıl
- Şarş-ı Çehârüm**
255. Budur dördünci kim a'zâ-yı mağbûb
Ola 'âşık katında cümleten hûb
256. Baqa çeşm-i mağabbetle nigâra
Nażar kılmaya hergiz 'ayb-ı yâra
257. Yüzinden demeye pehlûsı yegdür
Ya çeşminden ham-ı ebrûsı yegdür
258. Ki ba'zı 'uzva virmek böyle rüçgân
İder iş'âr-ı ba'za nev'-i noķşân
259. Hemân baġr-i tecellide ola ġarķ
Ser-i mü kılmaya a'zâsını farķ
260. Nażar kılduķça ser-tâ-pây dilber
Görine çeşmine rûġ-ı muşavver
261. Mağabbet kılletinden görünür 'ayb
Bu ma'nide ser-i mü yoķ-durur reyb
- Çikâyet**
262. Meger Baġdâdda bir merd-i 'âşık
Severdi bir güzel mağbûb-ı fâyık

263. Ara yirden geçerde nehr-i Dicle
Yoġ-idi ķabiliyyet meşy-i ricle
264. Hücüm itse kaçan mihr ü mağabbet
Gönülde ġalib olsa şevķ-ı vuşlat
265. Sefine eyleyüp âb içre sine
Geçer vâşıl olurdu sevdüġine
266. Hezârân nâz-ı dilber râz-ı 'âşık
Olur mâbeynde çün kim muvâfık
267. Yine 'âşık idüp seyrine da'vet
Geçerde Dicleyi [ol] müzd ü minnet
268. Bu ġâlet üzre ol merd-i mağabbet
'Ubûr-ı Dicleyi idindi 'âdet
269. Meger bir gün nażar eylerdi yâra
Yüzinde gördi şırnaķ deñlü yara
270. Aña şordı nedür işbu nişâne
Ki virmişdür hırâşı rüy-ı câna
271. Dimiş ma'sûķ aña bu ol nişândur
Ki saña anı görmek bîm-i cândur
272. O merd-i ġafil itmez nükteyi fehm
Bu sırdan 'ibret alup eylemez vehm
273. Varur çün kim girer ol âb-ı nehre
Geçe tâ 'âdet üzre rüy-ı şehre
274. Muġâlif bulur anda rüzġarın
Virür bād-ı fenâya kâr u bârın
275. Görüñdi çeşmine çün 'ayb-ı cānân
Kemâl-i şevķına irişdi noķşân
276. Gidicek bādbān-ı şevķ elden
Şikest oldu gemi bād-ı ecelden

²⁵¹ iki mısra yer deġiştirmiş: AE

²⁶² bu beyitten 278. beyte kadar: -MK

277. Tağayyür birle semtin itmeyüp fark
Vücüdî fülkin itdi Dicleye garq

Şarş-ı Pencüm

278. Beşinci bu-durur yārān-ı mağbüb
Ola 'āşıkā hemçün yār-ı merğüb

279. Guzūr-ı yārda kim ola maqbül
Ola 'āşık katında muğterem ol

280. Berāy-ı hāşır-ı yār-ı ser-efrāz
İde yārānına ikrām u i'zāz

281. Raqīb-i bed-laqabı sevse dilber
Ri'āyet ide 'āşık añā ber-ser

282. Kemālin bulicaq 'ışq u mağabbet
Seg-i yāra ide 'āşık meveddet

Çikāyet

283. İdenler 'ışq-ı Mecnūmı çikāyet
Bu resme kıldılar anı rivāyet

284. Çü gördiler ki Mecnūn-ı mağabbet
İder bir kelbe ikrām-ile 'izzet

285. Didiler qanda kelb ü qanda Mecnūn
Neden olduñ sege sen böyle meftūn

286. Didi Mecnūn seg-i dilber-durur bu
Benüm yanumda budur hāyli ulu

287. Bunı seg şanma āhū-yı Çaremdür
Benüm yanımda sizden muğteremdür

Şarş-ı Şeşüm

²⁸¹ añā: anı SK

²⁸² mağabbet: meveddet AE, MK // meveddet: mağabbet AE, MK

²⁸³ bu beyitten 288. beyte kadar: -MK

288. Budur altıncı şa'n itdükce ağıyār
Ziyāde ola şevq-ı rüy-ı dildār

289. Eger kim alsalar şa'n ile cānım
Nigāruñ itmeye terk āsitānım

290. İderlerse eger kim pāre pāre
Yine şevq-ıla vara kūy-ı yāra

291. Aña pend ü naşîgat kılmaya sūd
Hemān dildār şevqı ola bi-sūd

292. Ki pend-i nāşîg-ıla levmi-lāyim
Mizāc-ı 'āşıkā olmaz mülāyim

Çikāyet

293. Rivāyetdür ki bir merd-i fütāde
Qazā-y-ıla sever bir şāh-zāde

294. Aña yārānı eylerler naşîgat
Ki bunuñ āhiri olur fazîgat

295. Senüñ ğaddüñ degüldür şāh sevmek
Ne lāyık mūra hergiz māh sevmek

296. Dilinde nūr-ı 'ışq olmışdı lāyığ
Aña sūd itmedi pend ü neşāyığ

297. Ne imkān-ı ferāğ oldu ne vuşlat
Hāyāl-i yār-ıla itdi qanā'at

298. Niçe yıl bulmayup derdine çāre
İrāqdan kūyına kıldı nežāre

299. Meger kim var idi bir mır-i žālim
Bunuñ ğāline ol olmışdı 'ālim

300. Cenāb-ı dilbere mensüb idi ol
Çaríf-i meclis-i mağbüb idi ol

²⁹³ bu beyitten 307. beyte kadar: -MK

301. Bunı kûy-ı ğabîb içinde ol beg
Görüp itdi hücûm üstine ol seg
302. Şıdı bir şaş-ıla iki ayağın
Göre tâ kûy-ı dilberden ferâğın
303. Düşüp ol merdüm-i üftâde ber-ser
O merd-i zâlîme itdi du'âlar
304. Didi kim eylesün Çak saña yarı
Ki baña mesken itdün kûy-ı yâri
305. Ölince gitmezem hergiz buradan
Müşâb olduñ be-ğâyet sen bu râdan
306. Ne eylerseñ baña heb cümle ma'zûr
Beni tek eyleme bu kûydan dūr
307. Tamâm oldu fuşûl-i bâb-ı 'âşık
Mufaşşal oldu hep âdâb-ı 'âşık
308. Gerek ma'sûka dañı niçe âdâb
Ki şâh olana lâzım nice esbâb
309. Degül kâfi mücerred ğüsn-i sûret
Gerekdür hûb rûya hûb sîret
310. Güzeller olmağa maqbûl-i 'âlem
Gerekdür cümle evzâ'ı müselleme
311. Güzellik şanma ancak çeşm ü ebrû
Gerek maqbûbda ahlâk-ı nîgû
312. Dimeñ her sâde-rûya hûb dilber
Ki her âyînceci olmaz Sikender
313. Gerekdür cân gibi maqbûl cânân
Göñül mülkinde tâ kim ola sulşân

³⁰⁸ nice: anca SK³¹² bu beyit: -MK

314. Güzâf-ı kâr şanma dil-rübâlık
İgen âsân degüldür pâdişâlık
315. Niçe âdâb vardır hûblıkda
Niçe erkân var maqbûblıkda
- Der Āğâz-ı Şerâ'it-i Ma'sûk**
316. Gerek ki ola maqbûb pür-leşâfet
Kemâl-i ğüsn-ile kân-ı melâgat
317. Laşif ü nâzenin maqbûl-i ešvâr
Zarîf ü nâzûk ü maqbûl-i güftâr
318. Sehi-ğadd ü semen-büy u sîmîn-ten
'Arûs-ı gül gibi pâkîze-dâmen
319. Cihân bāğında ola serv-i âzâd
Eli irmeye bir şâhşuñ meger bād
320. Cemâlin seyr idenler ola bi-hüş
Muşavver itmeyeler būs u âğüş
321. İgen uymaya erbâb-ı hevâya
Velî mâyil ola ehl-i şafâya
322. Ne deñlü pâk-dâmen olsa dilber
O deñlü ğüsnini mümtâz eyler
323. Dili cânı bulur ğüsnîyle 'iffet
Virür nâ-pâklîki 'uşşâka nefret
Çikâyet
324. Meger var idi bir maqbûbe-i dehr
Kemâl-i ğüsn-ile meşhûre-i şehri
325. Cemâli gün gibi meşhûr-ı âfâk
Yüzünñ nûrına hûrşîd müştâk

³¹⁴ güzâf-ı kâr şanma: güzâfın şanma şağın MK // güzâf-ı: güzâfın A³¹⁷ ešvâr: güftâr MK // güftâr: ešvâr MK³¹⁸ bu beyit: -MK³²³ dili cânı bulur ğüsn-ile: dil ü cân-ıla olur ğüsn-i SK³²⁴ bu beyitten 391. beyte kadar: -MK; buradan itibaren 67 beytin yeri farklı AE

326. Žarîf ü dil-firîb [ü] 'işve-perver
Zen-i şâhid-perest ü nâr-güster
327. Cihânda olmamışdı râm şüya
Velîkin cân virürdi mâh-rüya
328. Göreydi bir cüvân-ı nâzenîni
Aña 'arz eyler-idi kendüzini
329. Hezârân şive ile idüp efsün
Çü anı kendüye eylerdi meftün
330. Göre ol sâde-rüdan çün miğnet
İderdi anuñ-ıla 'ıyş u 'işret
331. Şeker-lebler şikâr iderdi ekser
Şoyınca yimek için ney-şekerler
332. Meger bir şâh-zâde mâh-peyker
Ser-âmed ğüsn ikliminde server
333. Cemâliyle şeh-i iklim-i hûbî
Behişt-i ğüsn içinde kıaddi şübî
334. Suvâr olup semend-i nâza ol şâh
İderdi seyr-i şağrâ vü çerâ-gâh
335. O fettânuñ gözi oldı aña duş
Hemân-dem kendüyi itdi ferâmüş
336. Füsün u siğre itdi ol dem âğâz
Cüvâna 'arz kıldı niçe biñ nâz
337. Göz ü kaç eyleyüp seğğârlıklar
İdüp hem ğamzeler mekkârlıklar

³²⁷ bu beyit: -AE³³⁰ göre ol: görünce AE³³⁴ bu beyit: -AE³³⁵ düş: şuş AE

338. Kıyâmetler kıopardı kıadd-i dil-cü
Cihâna fitne şaldı çeşm ü ebrü
339. Sevüp mağbübeyi ol şâh-zâde
Mağabbet dem-be-dem oldı ziyâde
340. İki cânibden oldı çün mağabbet
Müşeddet oldı erkân-ı meveddet
341. Be-ğâyet eyleyüp nâz u niyâzı
İderlerdi nihânî 'ışk-bâzı
342. Nigâr iderdi ammâ gâh geh cüş
Cüvân-ıla dilerdi ola âğüş
343. Cüvân-ı pāk-bâz u pāk-himmet
Bilürdi n'eydügin esrâr-ı 'ıffet
344. Gözetmezdi bu ma'nide rızâsın
Dem-â-dem ref' iderdi muktezâsın
345. Velîkin hâşıra oldı cüvâna
Ki bu mağbûbe-i devr-i zemâne
346. 'Aceb olmış mıdur bir kimseye râm
Kimesne bu güzelden aldı mı kâm
347. 'Aceb bir şüh-ı mihr-i dehr midür
Ve yâhüd dil-firîb-i şehri midür
348. Bileydüm kâşki aġvâlini anuñ
Ki ġâyet gizlüdür mekri zamânuñ
349. Alupdur benden ol dildâr ârâm
Diriğâ oldı ise ġayrıya râm
350. Tefekkür eyleyüp ol şâh-ı 'âkil
Didi olmayalum bu işde ġâfil
351. Bu cânibde nigâr iderdi fikri
Ki bâdeyle cüvâna ide mekri

352. Müheyâ eyleyüp cām-ı şarābı
Nevā-sāz eyleyüp çeng ü rebābı
353. Cüvānı hānesine itdi da'vet
Eyitdi ideyin gelsün ziyāfet
354. Hāber irişdi çün kim ol cüvāna
Düşüp tāb-ı mağabbet cism ü cāna
355. Nigāra cān atup oldı revāne
Okırdı şevkden şî'r-i terāne
356. İrişdi meclis-i yāra çün ol şāh
Karın oldı şanasın Zühreye māh
357. İki cānibden itdiler niyāzı
Çıkarıldılar firāz-ı çarhā nāzı
358. Çü geldi ortaya çarhuñ simāşı
Döşediler bisāş-ı inbisāşı
359. Tenāvül idüp envā'-ı ni'amdan
Temāmet oldılar āsüde gamdan
360. İşāret eyledi yār-ı gül-endām
Getürdi sāķı bize rāğ-ı gül-fām
361. Alup bir cām şoldurdı revāne
Hemān dem nüş kıldı 'āşķāne
362. Yine bir cām dahı şoldurup tız
Cüvāna şundi yār-ı 'ışķ-engız
363. Cüvān öpüp elini ol nigāruñ
Eyitdi bāde içmez derd-hāruñ
364. Benem mest-i mey-i hum-hāne-i 'ışķ
Baña besdür hemın peymāne-i 'ışķ

365. Çü içdüm 'ışķ-ıla ben cām-ı pür-şür
Baña lāzım degüldür āb-ı engür
366. Nigār-ı lāle-ruh baķdı yüzine
Şekerler ta'biye idüp sözine
367. Didi iy nev-cüvān-ı hūb-peyker
Kerem eyle sözümnden çekmegil ser
368. Baña ey gözi āhū olma ser-keş
Od urma cānuma mānend-i āteş
369. Kadehdür şunduğum saña degül kan
İçerseñ katılır bu cānuma cān
370. Degül mümkün ki ben senden bulam kām
Elümden n'ola içseñ bir iki cām
371. Nihāyetde idüp ibrām u ilğāğ
İçürdi ol cüvāna gül gibi rāğ
372. Bir iki devr döndi cām-ı bāde
Cüvāna oldı keyfıyyet ziyāde
373. Ruñı reng-i mey-ile gül gül oldı
Açıldı gül gibi hem bülbül oldı
374. Bir iki buse virdi ol cüvāna
Karışdurdı hemān dem cānı cāna
375. Cüvānı buse ile itdi bî-hüş
Şoyup 'uryān idüp itdi der-āğüş
376. Uyandı nāgehān çün şāh-zāde
Görür kim 'aķlın almış cām-ı bāde
377. Olup 'uryān çözülmüş bend-i şalvār
Miyān-bend olmuş iki dest-i dildār

³⁵⁹ bu beyit: -AE³⁶⁵ bu beyit: -AE³⁷¹ ibrām u ilğāğ: ilğāğ u ibrām AE // gül gibi rāğ: bāde gül-fām AE³⁷⁶ cām: şevk AE

378. Urup ğayret odı dilden zebāna
Hücüm itdi yine 'iffet cüvāna
379. Didi ğayfā ki bu muhtāle imiş
Dem-ā-dem kaşdı mekr ü āle imiş
380. Esír-i nefsi bed-girdār imiş bu
Diriġā kim zen-i bāzār imiş bu
381. Şanurdum ğonca-veş anı nühüfte
Diriġā gül gibi olmuş şüküfte
382. Gidüp elden ele ol verd-i ra'nā
Cihānda niçe yüz görmiş diriġā
383. Dür-i nā-süfte žann itdüm anı ben
Velikin geçmiş aña niçe süzen
384. Ğıdā-yı nefsi için itmezdi tedbir
Eger olmasa idi çāşnıġır
385. Diriġā dil virüp bu ġile-sāza
Keder virdüm derün-ı 'ışk-bāza
386. Baña mekr eyledi ğayfā ki bu zen
Zen olam tābi' olursam aña ben
387. Kenārından hemān oldı girizān
Hezārān la'net ü nefrín ġüyān
388. Ğudānuñ adına hem itdi sevgend
Zen-ile itmeye hiç 'ahd ü peyvend
389. Reh-i merdānı uran cümle zendür
Reh-i 'ışk içre anlar rāh-zendür
390. Gürüh-ı zen ba'id olur vefādan
İrağdur ġālet-i ehl-i şafādan

³⁸¹ bu beyit: -AE

³⁸² ol: bu S

³⁸⁴ bu beyit: -AE

Şarş-ı Dövüm

391. İkinci bu gerek dilber mudağķık
Bile kimdür muğallid yā muğakķık
392. Muğalliddür cihānuñ ħalkı ekser
Şarık-ı 'āşıkā taķlíd iderler
393. İre muħlişlere luşf u 'ināyet
Muğallid olana zecr ü ġakāret
394. Ne var olsa muğallid cevre lāyık
'Azāba müsteġak olur münāfiķ
395. Bunı fark itmeye mādām ki maġbüb
Olmaz ehl-i dil ķatında mergüb
396. Ne kendü ġüsüne virür revācı
Ne 'āşık derdine eyler 'ilācı

Ğikāyet

397. İşitdüm var imiş bir şāh-zāde
Cemāli pertevi gündend ziyāde
398. Cihān āşüfte-i ġüsne ü cemāli
Ķamerden ħoş-nümā idi cemāli
399. Özine lāzım idüp dil-rübālık
İderdi mülk-i ġüsne pādişālık
400. Ne şehler ķaldı ne erbāb-ı devlet
Aña heb ķıldılar 'arz-ı maġabbet

³⁹¹ AE 140b'nin devamı bu beyitten başlamaktadır; yā: ü MK

³⁹³ 'ināyet: ri'āyet MK // zecr: cevr MK

³⁹⁴ ne var: n'olur MK

³⁹⁵ mādām ki: mādām SK // ehl-i dil ķatında mergüb: ehl ķatında o mergüb MK

³⁹⁷ bu beyitten 434. beyte kadar: -MK

401. İdüp her birine bir imtiğānı
 amu Őāğīb-ğaraż buldı cihānı
402. Meger bir derd-mend üftāde derviş
 Ğarīb ü bī-kes ü bī-hūş dil-riş
403. Görenler gāh ol bedr-i tamāmı
 Olur cān-ıla ālem kim gulāmı
404. Ne yirden kim geçerse Őāh-zāde
 Őurup yol üzre ol merd-i fütāde
405. İderdi aña envā'-ı du'ālar
 Őafā vü zevķ-ıla medğ ü Őenālar
406. Dir idi vuşlata yoķ çün ki çāre
 Iraķdan ide ben yāri neżāre
407. Bu yoldan seyr idüp ol māh-rūyı
 Anuñla def' iderdi āb-rūyı
408. Bunuñ bir gün du'āsın diñleyüp Őāh
 Anuñ derd-i diline oldu āgāh
409. Dönüp ğişm eyleyüp ol dil-fiğāra
 Didi ğabs eyleñüz anı ğişāra
410. Cihān seyyāğıdur cāsūsa beñzer
 Bu merd-i bed-liķā kābūsa beñzer
411. Hemān bir kaç zebānı-veş sipāhı
 Ğerife menzil itdi ğabs-gāhı
412. Sarāy-ı hāşşa geldi çün yine Őāh
 İrişdi menziline Şanasın māh
413. Getürdi ķatına ol derd-mendi
 Vire tā kim Őarāb-ı sūd-mendi

401 bu beyit: -AE

403 'ālem: anuñ AE

414. Eyitdi sen [ne] yirdensin di derviş
 Nedür aduñ saña bunda nedür iş
415. Didi cāsūsam iy Őāh-ı yegāne
 Tecessüs eylerem hāne-be-hāne
416. Bulup tā bir güzel tāze cüvānı
 Revān idem yolına baş u cānı
417. Didi bulduñ mı bu Őehr içre bir hūb
 Terāzūdan ayar mevzūn u mağbūb
418. Didi buldum eyā Őāh-ı gūzınüm
 Benüm gün yüzlü zibāca cebinüm
419. Didi ma'şūķ kimdür saña 'āşıķ
 Didi Őoğrusını ol merd-i Őadıķ
420. Ğazab izhār idüp ol Őāh-ı hūbān
 Eline aldı ol dem tıg-i bürrān
421. Virüp cellāda tıg-i hūn-feşānı
 Didi bundan revāne eyle ķanı
422. Çü cellād oldu ķatline revāne
 O derviş itdi ķatlinden terāne
423. Didi ağsentü ey baht-ı bülendüm
 Ki ķatlı emr eyledi baña efendüm
424. Bu devlet kime olmışdur müyesser
 Ki yāra ķarşu 'āşıķ terk ide ser
425. Zihı devlet zihı baht-ı yegāne
 Ğabīb öñinde ölmek 'āşıkāna
426. Bunuñ gibi oķıyup niçe eş'ār
 Őurup cellād öñinde āhır-i kār

422 bu beyit: -AE

427. Didi kııl ne ise fermānı şāhuñ
Yazılmaz deftere hergiz günāhuñ
428. Anuñ şıdķını gördi şāh-ı hūbān
Yirinden ķalkuban oldu şitābān
429. Didi ey 'āşık-ı pākíze-hāşlet
Tamām oldu hemín şarş-ı mağabbet
430. Niçe kes baña itdi da'vı-i 'ışķ
Birinden gelmedi bu ma'nı-i 'ışķ
431. Seni 'ışķ içre buldım çün ki şādık
Hemín sensin baña 'ālemde 'āşık
432. Dilerem ğüsñüme mir'āt-ı şāfi
Baña sensin cihān içinde kāfi
433. Ne ğülşen kim aña olmaya bülbül
İçinde zāyi' olur her biten ğül
- Şarş-ı Sivüm**
434. Üçinci bu ki dilber ola şādık
Fünün-ı şívede mümtāz u fāyık
435. Ola mağbūblık fenninde māhir
Taşarruf itmege 'uşşāķı ķādir
436. Gehı 'āşıklara eylerse nāzı
Yine itmek gerekdür dil-nüvāzı
437. Marız-ı 'ışka şerbet nāz-ı dilber
Ziyān eyler veli ğaddinden ekşer
438. Ne deñlü dilber olursa ser-efrāz
Yaraşmaz her zamān kim eyleye nāz

⁴³² bu beyit: -AE

⁴³⁴ şādık: ğāzık MK

⁴³⁵ bu beyit: -AE; itmege 'uşşāķı kadir: 'āşıkı itmege ķāhir MK

⁴³⁸ her: bir SK

439. Gerekdür nāz gerçi nāzenine
Sebeb olmaya hergiz nāz enine
440. Ne deñlü şālib olursa hāridār
Gerekdür hāce olmaya dil-āzār

Çikāyet

441. Rivāyetdür ki Leyli-i siĝr-sāz
İderdi Ķaysa ğāhı niçe biñ nāz
442. Gehı varur şorardı ğasbiĝālin
Geh istignā-y-ıla şardı sıfālin
443. Gehı Mecnūndan idüp iĝtirāzı
Düşüp pāyına geh kıldı niyāzı
444. Bilenler 'ışķ-ı Maĝmūd u Ayāzı
Bilürler n'eydüĝin nāz u niyāzı
445. Gerekdür i'tidāl-i nāz-ı dilber
Ki 'āşık olmaya ğāyetde mużşar

Şarş-ı çehārüm

446. Budur dördinci kim 'uşşāķ farzā
İderse dest-būs itmek temennā
447. Aña el vire mağbūb-ı ser-efrāz
Bu ma'nide iĝen çok kılmaya nāz
448. Recā eylerse 'āşık būs-ı sā'id
Aña olmaķ gerek dilber müsā'id
449. Ne yüzden ğüsni kim eyler tecellā
Dil-i 'āşık anı eyler taķāzā

⁴³⁹ bu beyit, bir sonraki beyitle yer deĝiştirmiş: AE; bu beyit: -MK

⁴⁴⁰ bu beyit: -MK

⁴⁴¹ bu beyitten 446. beyte kadar: -MK

⁴⁴³ bu beyit: -AE

⁴⁴⁸ 'āşık: yāhūd SK

⁴⁴⁹ ğüsni kim: kim ğüsün S // eyler: ider MK

450. Degüldür ğāl-i 'āşık ihtiyārī
 oyardı cānına bulsa nigārī
451. Bu ğāletde çü men' terk-i edebdür
 Zevāl-i ğüsne bil kim bu sebebdür
- ikāyet**
452. Bir āfet var-idi şehir-i beride
 Ki ğüsni yoĝ-ıdı ğūr u peride
453. Semen-símā sehí-ad yāsemen-bū
 Hilāl-eburū vü mihr ü 'anberin-mū
454. Egerçi ğüsn-ile ferd-idi ol māh
 Velí 'uşşādan almışdı ço āh
455. Çeker 'āşıkları hār-ı cefāyī
 O gülden görmemiş büy-ı vefāyī
456. Meger kim bir gün ol şāh-ı hūceste
 azā-y-ıla olur nāĝāh hāste
457. Aña 'arız olur bir zaĝmet-i bed
 Büzülür iki 'arız bükülür ad
458. Olur pejmürde rüy-ı hūb u rengin
 Gül-i surh iken olur verd-i nesrin
459. Ne deñlü kim 'ilac itdi eşibbā
 Müfid olmadı hiç aña müdāvā
460. Meger var-idi bir remmāl-i māhir
 Ki reml içinde olmuşdı o sāĝir
461. Varup aña iderler 'arız-ı ĝālin
 Şutup geldi anuñ remmāl ĝālin

⁴⁵⁰ ğāl-i 'āşık: ĝālet-i 'ış MK

⁴⁵¹ ĝāletde çü men' terk-i edebdür: ĝālātu ki dilber men' idübdür M // ğüsne bil kim bu sebebdür: ğüsni yıl gibi tozubdur MK; bu beyit: -AE

⁴⁵³ bu beyit: -AE

⁴⁵⁵ bu beyit: -AE

⁴⁶¹ bu beyit: -AE

462. Didi kim buña olmaz çāre hergiz
 'ilac olmaz sem için māra hergiz
463. Bunu şanmañ şabı'ı bir marazdur
 Du'ā-yı beddür irmiş bir 'arazdur
464. Nice mażlūmuñ āhın almış ol māh
 Bilürsin yirde almaz hiç bir āh
465. Du'ā-yı bed yıar mülk-i cihānı
 Du'ā-yı bed yaar cism ile cānı
466. Bulur nekbet ĝabib-i 'āşık-ı zār
 Sa'ādetler bulur yār-ı vefā-dār
467. Kimine bā'is-i devlet olur ğüsn
 Kimine mücib-i nekbet olur ğüsn
468. 'Adālet itmese şāh-ı cüvān-baht
 Olur berbād cümle baht-ıla raht
469. Ğurūr-ı ğüsn-ile nāz itse dilber
 Hücüm-ı 'ış-ı 'āşık olur ekser
470. İder ĝayret dil-i āşık ziyāde
 Ki yāruñ ğüsni gelmez hiç yāda
471. İdicek kendü zātın 'ış izhār
 Olur maĝv āfitāb-ı rüy-ı dildār
- Şarş-ı Pencüm**
472. Beşinci bu ki şa'n-ı 'ayb-ı hūbān
 Zebān-ı herze [vü] bîhūde-güyān
473. Aña te'sir idüp olmaya maĝrūr
 Yanında ılmaya 'uşşāı mehcūr
474. Ki 'ālem hālı ekser 'ayb-cūdur
 Müsāvı-peşşe vü bîhūde-gūdur

⁴⁶³ bu beyit: -AE

475. Metâ'-ı 'ışkî bî-ğâsıl şanurlar
Mağabbet kârını bâşıl şanurlar
476. Selîmü'l-'aql olan anlara uymaz
O bâşıl sözlerin güşına koymaz
- Gikâyet**
477. Meger mağribde bir mağbûb-ı devrân
Žuhûr itmiş çü ħurşid-i dirahşân
478. Yüzi âyine-i nûr-ı Ĥudâyi
Cebîni eyledi şermende ayı
479. Gören ol dilber-i 'âlî-cenâbı
Şanur mağribde şogdı âfitâbı
480. Vezîroğlı idi gerçi ol âfet
Velî oldu şeh-i mülk-i melâğat
481. Aña bir pür-hüner idüb 'alâķa
Ĥam oldu ķaddi ol ebrû-yı şâķa
482. Anuñla âşinâlık itdi ġâsıl
Aña ol serv-ķâmet oldu mâ'il
483. Aña 'arz eyledi niķe hünerler
Göñülden sevdi anı ol semen-ber
484. Muşâğib anuñ-ıl'oldı hemişe
Mülâzım oldu mağrem zevķ u 'ıyşâ
485. Vezîr aġvâle oldu çün ħaber-dâr
Cüvâna virdi ħayli renc ü âzâr
486. Hemân dem eylediler ķıl ü ķâli
O mâha itdiler çok güşmâli
487. Cüvâna itdiler çok serzenişler
Gerîfe dahı niķe niķe işler

488. Bularuñ ķalması şabr u ķarârı
Muķarrer itdiler terk-i diyârı
489. Hemân bir gice oldılar revâne
Teveccüh itdiler Hindüstâna
490. Vezîr işitdi oġlunuñ ķarârın
Çıķardı göklere âh [u] şerârın
491. Şalup ardınca anuñ niķe leşker
Ėazabdan her biri mânend-i ejder
492. Eyitdi kim bula bunlara furşat
Vireyin aña niķe mâl u ni'met
493. Muġaşşal gitdiler leşker arayı
Bulalar Müşterîle tâ ki ayı
494. Şu deñlü oldılar eşrâfa püyân
Žuhûr itmedi hergiz mâh-ı tâbân
495. Tek ü püdan olup bitâb ü muzşar
Vezîre geldiler ser-cümle leşker
496. Ser-â-ser eyleyüp aġvâli taķrîr
Didiler itmedük ħidmetde taķşîr
497. Velîkin n'idelüm emr-i İlâhî
Bize göstermedi hergiz o mâhı
498. Vezîr idüp derûnından hezâr âh
Ferâğat itdi andan ħâh nâ-ħâh
499. Bular irişdi şeh-r-i Hinduvâne
Şafâlar eylediler 'aşıķâne
500. Cüvâna ol hüner-ver itdi ta'lim
Niķe esrâr-ı ġikmet itdi tefhîm
501. Şafâ-yı ķalb-ile bî-şâ'n-ı aġyâr
Dem-â-dem 'ıyş u 'işret itdiler kâr

⁴⁷⁶ koymaz: almaz SK

⁴⁷⁷ bu beyitten 519. beyte kadar: -MK

502. Aña ta'lim idüp hem kîmyâyı
Hüner-ver eyledi ol yüzi ayı
503. Çü oldı şüret ü ma'nāsı ma'mür
Kemāli ğüsni gibi oldı meşhür
504. Atasına irişdi bu haberler
Ki oğluñ ğâsıl itdi çok hünerler
505. Atası oldı andan hayli mesrür
Ġazab âsarını hep eyledi dür
506. İrişdi bir gün ol mäh-ı tamāma
Mühürlü bir güzel mergüb nāme
507. Za'if oldum senüñ hecrüñle ey mäh
Esirge beni gel Allāh Allāh
508. Dañı hem 'aqluma geldi seķāmet
Mu'aşşal oldı ağvāl-i vezāret
509. Senüñ meşhürdur bunda kemālün
Muķarrerdür ser-ā-ser bunda ğālün
510. Saña tevcih olınmışdur vezāret
Yetiş kim başuña şoĝdı sa'adet
511. Cüvān bu sözleri kılmadı bāver
Eyitdi bu haberler ğile-ĝüster
512. Bir iki gün idüp aña teĝāfül
Teveccüh emrine kıldı tekāsül
513. İrişdi yine bir peyk-i sebük-pāy
Selām ile didi şāh-ı girān-rāy
514. Saña hem virmek-içün istimālet
Bile gönderdi uş mühr-i vezāret

⁵⁰⁸ bu beyit bir sonrakiyle yer deĝiştirmiş AE

⁵¹² bu beyit: -AE

515. Göricek mühri ol mihr-i vilāyet
Ĥaberde añladı hoş istiķāmet
516. Hemān dem 'azm itdi girdi rāha
İrişdi bār-ĝāh-ı pādişāha
517. Vezāret oldı ol şāha müsellem
Aña iķbāl kıldı cümle 'ālem
518. Zihî luşf u zihî ğüsn ü melāĝat
K'ola sermāye-i 'izz ü sa'adet
- Şarş-ı Şeşüm**
519. Budur altıncı ide 'aşıķa raĝm
Cefā tıĝıyla her dem urmaya zaħm
520. Budur 'uşşāķa ancak raĝm u şefķat
Ki maĝbüb itmeye ĝayr-ıla şoĝbet
521. 'Avāma olmaya hergiz muşāĝib
Olur 'uşşāķda zırā vehm-i ĝālib
522. Budur hem muķtezā-yı 'ışķ-ı şādiķ
Ġözinden şaķınur maĝbüb[ı] 'aşıķ
523. Olur 'aşıķ cefā vü cevre hūrend
Hemān yār itmesün ĝayr-ıla peyvend
524. Cihānda ihtilāş-ı yār u aĝyār
Dil-i 'uşşāķı eyler dāyimā zār
525. Bu ma'niden-durur 'ālemde ekser
Ĥalāyık içre olan şür-ıla şer
- Ġikāyet**
526. Meger var-idi bir mäh-ı gül-endām
Cihānuñ cānı ammā kim Cihān-nām

⁵²¹ bu beyit: -MK

⁵²³ bu beyit: -MK

⁵²⁶ bu beyitten 557. beyte kadar: -MK

527. Bezendi ğüsn-ile çün kim cihāna
Cihān didiler anuñ-çün o cāna
528. Leşāfetde şutup iqlīm-i cānı
Kul itdi kendüye hālķ-ı cihānı
529. Yolında cān virürdi hālķ-ı 'ālem
Anuñla hem-nişin olmağa bir dem
530. Meger bir 'āşıkı var-idi anuñ
Yolında terkin urmuş baş u cānuñ
531. Yolında qalmaz idi baş u cāna
Değişmiş 'ışķ-ıla cānı Cihāna
532. Görür kim ol cüvān-ı mā-perver
Olur olmaz kişiyle şoğbet eyler
533. Dem-ā-dem pend idüp ol nev-cüvāna
Dir-idi nār-ı ğayret urma cāna
534. Beni 'ışķuñ idüpdür çün ki şeydā
Cihān içre biraķma şür u ğavğā
535. Olur olmaz kişiye eyleme meyl
Gözüm yaşın dem-ā-dem eyleme seyl
536. Yiter gülzāra bir şüride bülbül
Ne lāzım eylemek murğāne ğulgul
537. İgen yüz virmegil ehl-i hevāya
Ki āhum irmesün saķf-ı semāya
538. Gel itme ğayr-ıla luşf eyle şoğbet
Helāk eyler beni vallāhi ğayret
539. Dem-ā-dem eyleyüp bunuñ gibi pend
Dilerdi eyleye ol āhuyı bend
540. Velikin ol meh-i Ğaydar-şemāyil
Olurdi her zamān bir şahşā māyil

541. Ol 'āşık kılmayup aña tağammül
Özin qatlı itmegi kıldı te'emmul
542. Olup sevdā-y-ıla dıvāne miskin
Hemın alur eline tır ü sikkın
543. Urur kendüzine bir iki yara
Meger anuñla bula mevte çāre
544. İrişüp ol cüvān-ı māh-peyker
Elinden hānçerini almağ ister
545. Bıçağı ile urur ol cüvāna
Ki gelmemiş gibi olur cihāna
546. Cüvānı öldürür ol 'āşık-ı mest
Urur hāncer özine bir niçe dest
547. Düşer bī-şāķat u bī-şabr u bī-hüş
Cihān u cānı eyler hep ferāmüş
548. Görür kim cānını çıķmaz bedenden
Kafesdür murğ-ı cāna diyüben ten
549. Urur başına bir kaç seng-i hāre
İder başını daħı pāre pāre
550. Firāķ-ı cevr ü ğasretle idüp āh
Dir-idi n'eyleyem eyvāh veylāh
551. Ğayātı n'eyleyem yā Rabb cānsuz
Bu cānı n'eyleyem yāhud cihānsuz
552. Elem virdi baña yā Rab ğayātum
Baña bir dem öñürdi vir memātum
553. Bunuñ [gibi] niçe feryād u efğān
Ğudāya eyledi teslīm o[l] cān

554. 'Aceb ğālet-durur bu ğālet el-ğaq
Kişi ğayretle öz cānına kıymaq
555. Velikin n'eylesün n'itsün bir ādem
Qazā-yı Qaq olunca aña muġkem
556. Geçecek cāna zahm-ı tıġ-i āzār
Olur cān u cihāndan kişi bizār
- Hātime**
557. Budur kânûn-ı 'ışk-ı pāk ey dil
Bunu sa'y eyleyüp taġşıl kılġıl
558. Zihî 'āşık zihî ma'sūq-ı ra'nā
Ki bu kânûnı anlar ider icrā
559. İçerler bir şarāb-ı hoş-güvārı
Ki ōnra derd-i ser virmez hūmārı
560. 'Aceb devlet-durur bu devlet-i 'ışk
'Aceb ğālet-durur bu ğālet-i 'ışk
561. Kime kim olsa bu ğālet müyesser
Mis-i qalbini ider 'āqıbet zer
562. Dadıcaq çāşnı-i 'ışkı bir dil
İder 'ışk-ı ġaķıķı daġı ġāşıl
563. Bu ğālet ehl-i dil sermāyesidür
Cihānda āb u gil pırāyesidür
564. Odur ma'sūq iden ōġib-cemāli
Odur 'āşık iden ehl-i kemāli
565. Felek sulşāmidur dıvāne-i 'ışk
Melek enbāzıdur pervāne-i 'ışk
566. Hūdā 'ıřk olmasa hergiz bulunmaz
Vuşül-i qurb-ı Qaq ansuz bulunmaz

⁵⁵⁷ sa'y eyleyüp taġşıl: taġşıl idüben ōa'y MK

⁵⁵⁹ hoş-güvārı: erġuvārı SK

567. Nażar eyle ġurūf-ı 'ıřqa evvel
İder her birisi bir remzi muġtel
568. İder 'irfāna 'ayn'ı hōş işāret
Eger 'ārif iseñ eyler kifāyet
569. Şühūd-ı Qaķķı eyler şın'ı izhār
İder qurb-ı Hūdāyı qāf'ı iş'ār
570. Bu ġālātı iderseñ dilde ġāşıl
Olursın 'āqıbet insān-ı kāmil
571. Eger olmazsa bu ğālet müyesser
Fünūn-ı 'ilm-i ġikmet eyle ezber
572. Çü ġāşıl itmedüñ 'ışk-ıla ğālet
Yürü 'ilm-i 'amelle eyle ōa'at
573. Dürüş taġşıl kıl 'ilm-i İlāhı
Münevver eylegil qalb-i siyāhı
574. Kelām-ı hāşşa eyle 'ömrüñi ōarf
Fünūn-ı ġikmet öġren ġarf-ber-ġarf
575. Çıkar dilden hevā-yı in ü ānı
Gider cümle küdürāt-ı cihānı
576. Şikest it cümle ašnām-ı hevāyı
Hemān ma'būd idin zāt-ı Hūdāyı
577. Şaķın dūnyā-perest olma cihānda
Şama' toġmını ekme mülk-i cānda

⁵⁶⁹ bu beyit: -AE

⁵⁷⁰ bu beyit: -AE

⁵⁷² çü kādır olmaduñ anı ġayāta/yetiş cehd eylegil bār-ı necāta MK

⁵⁷⁴ hāşşa: ġaķķa AE, MK

⁵⁷⁵ hevāyı in ü ānı: hāyālāt-ı hevāyı MK; bu beyit: -AE; 575b mısraı: -MK

⁵⁷⁶ bu mısra: -MK

578. Cihānda yoğ-durur bir ğabbe ğāşıl
Hemān yoğ yire olma muşşarib-dil

579. Şaleb itme hevesle cāh u manşib
Olursın 'āķıbet ğasretle hā'ib

580. 'Ömürler hārc idüp māl ü menāle
Nedāmetle şoñucu ķılma nāle

581. Ya 'āşık ol ya 'ārif ol ya 'ābid
Bulardan ğayrısı hōd cümle zāyid

Der Özr-hāhī

582. İlāhī yoğ-iken nuşka mecālüm
Niżām-ı nażma uymazken maķālüm

583. Beni fazluñla itdūñ çün ki ğüyā
Dil oldı 'arşa-i nażm içre püyā

584. Olup ğavvāş bu şab'-ı şināver
Çıķardı şab'-ı dilden niçe gevher

585. Felek ğuşına eyle anı ziver
Melekler eylesünler dāyim ezber

586. Bulup 'uşşāķ içinde ķadr ü rağbet
Şeref bulsun bu Kānūn-ı Mağabbet

587. Olup ķānūn-ı şāhī gibi meşhūr
Bunuñla milket-i 'ışķ ola ma'mūr

588. İre şāyed ki bir şarrāf-ı dehre
Baña naķd-i ķabūli ola behre

589. İde ben bendeye luşf-ıla himmet
Ki rüşen-dil ide nūr-ı mağabbet

⁵⁷⁸ bu beyit: -AE

⁵⁷⁹ bu beyit: -AE; hā'ib: cānib SK

⁵⁸⁰ bu beyit: -AE

⁵⁸⁹ ide: iden MK // ki rüşen-dil ide: ide rüşen-dilin MK

590. Recā oldur ki yārān-ı şafādan
Bu defter kim degül hālī hāşādan

591. Hāşā-pūş olalar zeyl-i keremle
'Aşā-pāş olalar luşf u himemle

592. 'Uyūbın ideler luşf-ıla mestūr
Meşeldür çün ki el-me'mūru ma'zūr

593. Ümíd oldur ki her yire ki ire
Du'ālar ideler Nuşķı faķire

594. Her kim dilerse bunda şevāb ķazana
Fātiğā iĝsān ide bunı yazana

595. Hūdā vire aña 'ālī merātib
Oķıya Fātiğā ber-ğaķķ-ı kātib

Temmet Kānūn-ı Mağabbet taĝrıren fı şehri Rebi'i'l-evvel sene 1016 el-
'abdü'l-müznib Ğüseyin 'an kātibān-ı kütüb-i hāşşa ğafera zünūbehü ve setere
'uyūbehu belde-i Mışr-ı Kāhire.

KAYNAKÇA

ALICI, Lütfi, "Klasik Türk Şiirinde Muhabbet Kanunları", *KOCAV Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, sy. 19, Güz, İstanbul 2008, s. 119-142.

Âşık Çelebi, *Meşâir üş-Şu'arâ or Tezkere of Âşık Çelebi*, Ed.: G. M. Meredith-Owens, London 1971.

ÇELEBİOĞLU, Âmil, *Mesnevî-i Şerif Aslı ve Sadeleştirilmişiyile Manzum Nahif Tercümesi*, c. III, Sönmez Neşriyat, İstanbul 1969.

ÇERÇİ, Faris, *Gelibolulu Mustafa Âli ve Künhü'l-Ahbâr'ında II.Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri*, c. III, Kayseri 2000.

⁵⁹⁰ bu defter kim: ki bu defter MK

⁵⁹¹ her nüshada 'aşā-pūş şeklinde

⁵⁹⁴ bu beyit: -AE, -SK. Sonradan muhtemelen müstensih tarafından ilāve edildiĝi anlaşılan bu beytin vezni bozuktur.

⁵⁹⁵ bu beyit: -AE, -MK

- Feridüddin-i Attar, *Mantık al-Tayr*, çev.: Abdülbaki Gölpınarlı, II c., Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2001.
- İPEKTEN Haluk vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.
- KARAVELİOĞLU Murat A., “Türk Edebiyatında Şem‘î Mahlaslı Şairler ve Prizrenli Şem‘î”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, c. XXXII, İstanbul 2005, s. 65-80.
- KARAVELİOĞLU Murat A., “Türk Edebiyatının Bir Sorunsalı: Aynı Mahlası Kullanmış Şairlerin Karıştırılması”, Uluslar Arası Türkoloji Sempozyumu Prof. Dr. Omeljan Pritcak Anısına, Kiev- Ukrayna, 21-23 Mayıs 2009.(Basılmamış sempozyum bildirisi).
- Kınâlızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü’s şûara*, Haz.:İbrahim KUTLUK, c. II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989.
- Nutkî, *Kânûn-ı Mahabbet*, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar no: 3252/4.
- Nutkî-i Şirvânî, *Kânûn-ı Mahabbet*, Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emiri Manzum no: 685/6.
- Nutkî, *Kânûn-ı Mahabbet*, Millî Kütüphane no: Yz A 4641.
- SCHMİDT, Jan, “Fırdevsî’nin Şehnâme’sinin Osmanlılar Tarafından Alınlanması” Çev.: Hatice Aynur, *Nazımdan Nesire Edebî Türler*, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2009, s. 184-196.
- YAVUZ, Kemal, “Gülşehrî’nin Ahı Büşr Hikâyesi”, *I. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu 12-13 Ekim 2004, Kırşehir, Bildiriler Kitabı*, c. II, Haz.: M. Fatih Köksal, Gazi Üniversitesi Ahilik Kültürü Araştırma Merkezi Yayınları, Kırşehir 2004, s. 999-1010.
- YAVUZ, Kemal, *Gülşehri’nin Mantık’ut-Tayr’ı (Gülşen-nâme) Metin ve Günümüz Türkçesine Aktarma*, c. II, Kırşehir Valiliği Yayınları, Ankara 2007.